¶Roberti VVhitintoni alma in vniuersitate Oxonienſi laureati, de octo partibus orationis editio.

¶Authoris diſtichon.

Grammaticæ fautrix reliquas dat adire ſorores.
Pegaſidum pulſes hac ſine ſero fores.

¶Facundiſſimi Remacli Florenatis Hexaſtichon.

Grãmatices qſquis magnã aſpnaris auenã
Nec cupis e tanto grãmine principium.
Lege itidẽ parili reliqs poſtpone ſorores,
Quas tibi Mnemoſynes ſancta propago (dedit.
Prima trahit partẽ primordia diua loquẽdi
Ad ſocias q; huius ianua prima patet.

¶ De octo partibus orationis.

Grammatica est congrue loquendi scientia / recteq; scribere docens: vim / rationem / auctoritatemq; constans.

¶ Grāmatica ꝺr a grāma grece qđ latine dr litera. Cane dicas / q̄ icos scientia. qz ica adiectio sue ptraxio est in grammatica: vt icus heroicus / gallicus. &c. ¶ Grāmatice partes sunt ẽtmoi. scz Grāmatice ꝑtes.
Littera / syllaba / dictio et oratio. Cuius sensus sic accipiend⁹ est q̄ ꝓma pars grāmatice sit de lra. scda de syllaba. tertia de dictione. quarta de oratione.

¶ Littera est minima pars vocis cōposite ex literis q̄ scribi potest tm dimidia. Littere.

¶ Vox est repercussio aeris ad vocalem arterian auribus accidens.

¶ Vox ꝺr a hoc / as. mutata ꝺ in u / q̄ vltima o in ꝛ versa.

¶ Vox est duplex. articulata q̄ inarticulata. Vox.

¶ Vox articulata est que ab aliquo mētis sensu ꝓficiscitur. vt Petrus. gemitus.

¶ Vox inarticulata est q̄ a nullo mētis sensu ꝓficiscitur. vt sonitus. coax.

¶ Vox articulata est duplex. scilz literata q̄ illiterata.

¶ Vox articulata literata est illa q̄ ab aliq; mētis sensu ꝓfecta scribi pōt. vt Petr⁹.

¶ Vox articulata illiterata est illa q̄ ab aliquo mentis sensu profecta scribi nō potest. vt gemitus.

¶ Vox inarticulata similiter est duplex. Literata q̄ illiterata.

¶ Literata vox q̄ inarticulata est illa: que a nullo mentis affectu profecta scribi potest. vt coax / cra.

¶ Illiterata vox et inarticulata est illa que a nullo mētis affectu profecta scribi nō potest. vt tumultus.

¶ Littera ꝺr a littra: vel a legendo / quasi legitera. q̄ legendi / iter ꝓbet.

¶ Literis accidunt tria. Nomē quo appellantur. Figura qua depinguntur. Potestas qua valent.

¶ Littere in hoc ditiāt ab elemētis: q̄ elemēta ꝓpie sunt ipse literarū ꝓnūciatio nes / littere vero figure: sed confundūtur. Vocales

¶ Littere sunt in alphabeto due q̄ viginti. scz a.b.c.d.e.f.g.i.k.l.m n.o.p.q.r.s.t.v.x. y.z. Ex his q̄nq; sunt vocales. a.e.i.o.u. Vocales ideo dicte: q̄ plenā per se vocē faciunt. y vocalis greca est / q̄ in grecis nō aūt latinis / scribitur dictionib⁹. vt Tuynus. Ceteras consōantes appellam⁹: aūt cū vocalibus sonātes. Sūt aūt tredecim. b.c.d. f.g.k.l.m n.p.q.r.s.t.x. h non est ita. sed aspirationis nota. Consonātes

¶ Consonantes dupliciter in mutas q̄ semivocales.

¶ Mute sunt nouem. b.c.d.f.g k.p.q.t. Mute.

Mute aūt ideo dicte: q̄ respectu aliorū literarū parum sonāt.

¶ Semivocales sunt septem. l.m.n.r.e.x.s. Semivocales.

Ideo semivocales: q̄ plenam vocem non habent.

Ex his due sunt liquide. l. et. r. aliq; etiā m.n. qa Mas ideo liquidas appellamus: Liquide.
q̄ post mutas posite faciunt precedentē syllabā breuē esse cōmunē. vt pharetra et
pharetra: media longa vel breui.

¶ Diphthōgus est cōgluti natio duarū vocaliū vim suam seruātiū i cadē syllaba. Diphthongus
Diphthongi sunt q̄nq. æ. œ. au. eu. q̄ et. haru due scribūtur q̄ nō proferūtur. æ q̄ œ
Au eu q̄ ei scribuntur q̄ ꝓferūtur vt audio. euge. q̄ hei. Ueru. hei mihi q̄ alas erat. Syllaba.

¶ Syllaba est vox literalis: cū sub vno accentu q̄ vno spiritu indistanter ꝓfertur.

¶ Accidūt syllabe quatuor. Tenor. spiritus. tempus. q̄ nūerus literarū.

¶ Tenores. i. accentus sunt tres. Acutus. grauis. q̄ circūflexus.

¶ Spiritus duo sunt. Asper / q̄ lenis.

¶ Tēpora sunt tria. Breue. longum. q̄ commune.

Dactylus: qz syllaba cōstare pōt ab vna ad sex literas. vt a. ab. abo. stru. trāc. strīpe. Dictio.

¶ Dictio est minima pars orationis cōstructe. i. in ordine posite: pars aūt quantū ad totum intelligitur.

¶ Oratio est cadinatio dictionū congruā perfectam q̄ sententiā demonstrans. Oratio.

¶ Oratio est duplex. Grāmatica q̄ constat ex nomine q̄ verbo. Rhetorica que constat ex sex partibus. hoc est exordio. narratione. diuisione. cōfirmatione. cōfutatione. et conclusione.

PArs orationis est vox indicās mentis conceptum. ¶ Partes orationis sunt octo. Nomen. pronomen verbum. participiū. aduerbium. cōiunctio. prepositio. ⁊ interiectio. Ex his octo partibus quatuor declinantur: scilicet nomen. pronomen. ⁊ participiū cū casu. verbum per tēpora ⁊ modos. Reliquę sunt indeclinabiles.

Nomen. ¶ Nomen est pars orationis cū casu corpus aut rem ꝓprie communiter significans.

¶ Nomen dicitur a nota mineꝛ hoc nomen nos vniuscuiusq; qualitatem.

Substantiuū. ¶ Nominū alia sunt substantiua. alia sunt adiectiua. alia vero relatiua.

Substantiuū est qō in oratione per se subsistere potest: ⁊ vnico vel duobus articulis ad sum mū inflectitur. vt hic magister. hic et hec sacerdos.

Ꝓprium. ¶ Substantiuū est duplex. ꝓpriū. ⁊ appellatiuū. Ꝓprium est qō rem singularē ⁊ non communem significat. vt Detrus/ Roma/ Tyberis.

¶ Ꝓpriū nomen est quadruplex. Prenomen. nomen. cognomen. ⁊ agnomen. Prenomē est quo vsi sunt Romani ⁊ Sabini reuerētie vel amicitie causa. vt Quintus. Gaius. Titus.

Nomen ꝓpriū est quod primo alicui rei indītur. vt Andreas.

Cognomen est cognationis nomen. vt Scipio.

¶ Agnomen est quod alicui ab euentu imponitur. vt Romanus. Affricanus.

¶ Nomen proprie proprium natura sua caret plurali. vt patet in hoc versu.

Propria deficiunt plurali significanter.

¶ Quattuor tamē modis ꝓpria nota pluraliter declinari possunt. Primo mō causa cultus. vt qñ euenit plures eodē nomine appellari. vt duo fuerūt Plynii maior ⁊ minor. Secōo partitionis gratia. vt Galliarū. altera est superior/ altera citerior. Tertio authoritū vsu. Marti alius enūscripsit. Sunt Mecenates/ sunt Flacci/ sunt q; Marones. Quarto opinionis causa. vt in illo Virgilio. Quid tantū Oceano properant se tingere Soles. Opinionē vulgi imitatus est qui vnoquoq; die nouū solē oriri opinabatur.

Propria plurali quandoq; petunt variari.

Euentus causa vel quum partitio detur.

Vsus & authorum vel opinio cum varietur.

Appellatiuū. ¶ Appellatiuū est cuius significatiū naturaliter commune est multorū. vt homo. leo. arbor.

Corporale. Appellatiuū est multiplex. Corporale. quod corpus significat. vt homo. lapis. Incorporale: quod corpus non significat. vt anima. virtus.

Omonymum. ¶ Omonymum. i. equiuocum est quod non significatione sed voce conuenit. vt canis. cancer.

Synonymū. Synonymū est qō nō voce sed significatione conuenit. vt ensis. mucro. gladius.

Ad aliqd dictū ¶ Ad aliqd dictū est cuius significatū ad aliud dependet. vt Diofertus. pater filius.

¶ Nomen quasi ad aliqd dictū partim significat dependens. i. sed th̄ posito eo nō ponit aliud ad quod dependet. vt nox/ dies. dexter/ sinister.

Gentile. Gentile est quod gentem significat. vt Grecus. Italus.

Patrium. patrium est quod a patria sumitur. vt Romanus a Roma.

Interrogatiuum. Interrogatiuum est quod cū interrogatione proferatur. vt qualis

Infinitum. Infinitum est quod incertum significat. vt quisquis. quicunq;

Collectiuū. Collectiuum est quod in singulari multitudinem significat. vt populus.

Diuidūm. Diuidūm seu distributiuū est qō a duob⁹ vt plurib⁹ ad singulos relationē habet. vt uterq;. alter. alteruter. quisquis. omnis. singuli.

Partitiuū. Partitiuū nomen est qō partitionem significat. vt quidam. vllus. aliquis.

Generale. Generale est qō in diuersos species diuidere potest. vt animal. arbor.

Speciale. Speciale est qō altera pars diuisionis a genere est. vt equus. latrus. pyrus.

Factitium. Factitiū est qō a loquentis proprietate factum est. vt nutrix. grus. fistinabulū.

Absolutum. Absolutū est qō per se intelligi potest. vt deus. ratio.

Temporale. Temporale est quod tempus significat. vt mensis. annus.

Locale. Locale est qō locum vel spectum significat. vt longinquus. propinquus.

Greculum est quod totum est grece declinationis. vt pan panos. calypso calypsus
Latinulum est qđ totū in latinā regulā cōuersum est. vt pollux pollucis.
Nothum qđ greca latinaq; formas est. vt Achilles.
Numerale est qđ numerū significat. vt vnus/duo.
¶ Numerale est quintuplex. Cardinale. ordinale. dispartitiuum/ponderale/ꝛ multiplicatiuum.
Greculum.
Latinulum.
Nothum.
Numerale.

Nomē numerale cardinale est qđ solū nūerū significat. vt vn⁹. duo. tres. decē. octodecim. duodeuiginti. decem ꝛ octo. nouēdecim. vndeuiginti. vel decē ꝛ nouē. viginti. centū. mille. duo milia. tria milia. ꝛ referūtur per qt. vt habeo decē talēta quot nu.
Cardinale.

Nūerale ordinale est qđ preter nūerū significat etiā ordinē. vt primus. secūdus. tertius. vigesimus vel vicesimus. trigesimus vel tricesimus. centesimus. millesimus. ꝛ referuntur per quotus. vt sum primus in classe mea/quotus tu in tua.
Ordinale.

Numerale dispartitiuū est qđ preter nūerū significat etiā partitionem seu diuisionē. vt singuli. bini. terni. quaterni. quini. vicēni. centeni. millēni. Et referūtur per quoteni. vt per vicēni terni insistimus/quoteni vos.
Dispartitiuū.

¶ Ista nota dispti⁹ ma (vt vult Priscianus) solū pluraliter declinantur. vt in plurali nō singuli. e. ę. quoteni. e. a.
¶ Ponitur interdū bina pro duo. terna pro tria ꝛc. quotiescūq; substātiua quibus iūguntur declinātur tm in plurali. vt binæ/ternæ/denæ/literæ. nā duas tredecim nō licet dicere. poete tñ cū aliis subditantiuis vsurpant. Virg. Bina manus latos crispans hastilia ferro. Excipitur sm Varronem pondo. nā habemus dicere duo pondo ꝛ mille a pondo argenti.
Ponderale.

¶ Numerale ponderale est quod preter nūerū significat etiā quantitatem ponderis vel mensure. vt simplus. duplus. quadruplus. vigecuplus. centuplus. millecuplus. Et referuntur per quotuplus. vt Egyptus reddit triticum centuplum/quotuplū non reddit Italia.

¶ Numerale multiplicatiuū siue diuisiuū forme est quod preter nūerū multiplicationē formē significat. vt simplex duplex triplex quadruplex nonuplex decuplex. vigecuplex. centuplex. millecuplex. ꝛ referūtur per quotuplex. vt habeo vestem triplicē quotuplicem tu non habes.
Multiplicatiuum

¶ Decnola diuisiua forme ponūtur aliqñ pro primitiuis ꝛ proprie qñ iūguntur nobis pluralia carentibus. vt triplex fumus domo egreditur.

¶ Sa nola dicūtur numeralia quib⁹ vtimur in numerādo. vt vnus. duo. tres. singuli. bini. terni. ꝛ nūeralia aduerbia. vt semel bis. ter. quater. ꝛ alia huiusmodi. In quib⁹ notandū est qđ in cōpositis citra viginti si copula interceserit maior nūerus semper precedet. vt decem ꝛ septem. decem ꝛ octo. Si autē nulla intercedat copula / minor numerus semper precedet. vt septem decim. octodecim. Supra viginti autem vsq; ad centum vt maximus est quisq; numerus ita in primo loco ponet. vt viginti vn⁹ viginti duo. viginti tres. Sed si copula intercedat is numerus preponetur qui minor est. vt unus ꝛ viginti. duo ꝛ viginti. ꝛc. vt Cicero. Plato vno ꝛ octogesimo anno scribens est mortuus. Ita Leontinus Gorgias centum ꝛ septem complexit annos. Et quibus Ciceronis verbis manifeste colligitur ante centum preponi numerum minorem/post centum vero postponi. Eodem modo loquimur/supra viginti milia vsq; ad centum milia. vt milites nostri fuerē ꝛ viginti milia erant/vel milites nostri erant viginti sex millia. vel milites nostri erant vicies sexies mille. vel militū nobis erant viginti sex milia. Item si hec nola dum copula carent composita vidētur. vt undecim. duodecim. septemdecim. viginti unus. viginti duo. ꝛ similia. quē admodum illa. undeviginti tanquā vno dempto de viginti. ꝛ significant decem ꝛ nouem.

¶ Sunt preterea numeralia vnarius. binarius. ternarius. vicenarius. ꝛ similia. q denotāt nō multiplicationē sui/sed numerū aliarū rerum quenon nominantur. vt lapis octenarius nō q centū plures lapilli/sed centū aliarū. homo octenarius nō q octo centū/sed octo annos sed quia habet centum annos.
In arius.

¶ Alia sunt q significant numerū annoū. vt biennis. triennis. quadriennis. quinquennis. septennis. octennis. nouēnis. decennis. Et quidā volūt addūtur his vndecennis. undecennis. ꝛ duodecennis.
In ennis.

¶ Reliqua pro quotumdã iudicio non sunt in vñ. ⁊ referũtur per quotiẽs. vt fum decẽnis/quotennis tu. A predictis fũt subdĩtãa/bienniũm. triennium. quadriennium. quinquennũ. sexennũ. septennũ. octennũ. nouennũ. decennũ. Sũt er dicim⁹ bimus. trimus. quadrimia. Itẽ anniculus bimulus. trimul⁹. quadrimulus. Quemadmodũ dicendũ est de nolbuenta dicendũ est de aduerbijs. vt semel bis. ter. quater. quinquies sexies. ⁊c. vigeties. trigeties. quadrigeties. quinquageties sexageties. septuageties. octuageties. nonageties. p quod⁹ dicim⁹ vicies. tricies. quadragies. quinquagies ter agies. septuagies octuagies. nonagies. centies. ducenties. millies: ⁊ referũtur per quoties. vt ter legi Ciceronis/quoties tu.

Adiectiuũ. ¶ Adiectiuũ est quod per se subsistere non potest nisi positũ in neutro genere substantiuato: ⁊ per tres voces seu articulos variatum: vt bonus/bona/bonũ. hic/hec/et hoc felix.

¶ Adiectiuorũ tres sũt species: alia sunt pure declinationis/cõstructionis/⁊ significationis. vt albus/alba/albũ. hic hec hoc felix.

¶ Alia sunt adiectiua significationis/⁊ substantiua declinationis ⁊ cõstructionis: vt patet in his versibus.

Degener & pauper dĩues sospes locuples pos
Impos hebes compos teres inquies atq; supstes
Vber dis ales, iungas ijs a pede nata.

¶ Alia sunt adiectiua declinationis/⁊ substantiua significationis ⁊ cõstructionis. vt partitiua. distributiua. interrogatiua. ⁊ infinita partitiue posita: q̃ aliter sumpta semp adhereũt substãtijs. vt q̃s homo. q̃ hoim. quid⁹ cuius. quidam cuiusdam.

¶ Item adiectiuorũ: quedã sunt qualitatiua/quedã quãtitatiua.

Qualitatiuũ est q̃ qualitatem significat. vt bonus. malus.

Quantitatiuum est quod quantitatem sign̄t. vt magnus. longus.

¶ Adiectiuorũ q̃ sign̄ant quantitatẽ. alia sign̄ant quantitatẽ cõtinuã. vt magnus/longus ⁊c. alia discretã. Ex his que sign̄ant quantitatẽ discretã. alia sign̄ant quantitatẽ discretam absolutã. vt vnus. duo. tres. vnus q̃ quidecim. ⁊c. Alia sign̄ant quantitatẽ discretam ordinalem. vt primus. secũdus. ⁊c. Alia sign̄ant quantitatem discretã distributiuam vel diuisiuam. vt binj. terni. Alia sign̄ant quãtitatẽ discretã multiplicatiuã sue vt simplex. duplex. ⁊c.

¶ Relatiuũ est quod rem antedictã iterum refert.

Relatiuũ. ¶ Relatiuũ est duplex. substantie/⁊ accidentis.

Relatiuũ substantie est quod antecedẽs substantiuum refert.

Sunt aũt relatiua substantie tredecim. vt patet in his versibus.

Qui quæ quod suus ipse sui sic alter is idem
Ille alius reliquus simul ambo cætera vterq;

¶ Relatiuũ substantie est duplex. identitatis/⁊ diuersitatis.

Relatiuũ substãtie identitatis est illud: q̃ idẽ cũ suo refert antecedente.

Sunt aũt relatiua substãtie identitatis non. qui/ que/ quod/ is/ suus/ ipse/ sui/ ille/ idem/ ambo/ ⁊ vterq.

¶ Relatiuũ substantie identitatis est duplex. Reciprocũ/ ⁊ non reciprocum.

Reciprocũ relatiuũ est quod in se sui significationẽ reflectit. vt Cato defendit se.

Sunt aũt relatiua reciproca duo. sũ ⁊ suus.

Non reciprocum relatiuum est quod in se sui significationẽ non reflectit. vt Cato defendit illum.

Sũt aũt non reciproca relatiua septẽ. q̃/que/q̃s/is/ipse/ille/idẽ/ambo/⁊ vterq.

Relatiuũ substãtie diuersitatis est illud q̃ diuersa a sub referẽtis antecedẽte patet. vt eorum: alius legit/alius scribit.

Sũt aũt relatiua substãtie diuersitatis cõtinet. alt⁹/alter/reliquus. ⁊c.

Relatiuũ accidẽtis est illud q̃ antecedẽs adiectiuũ refert. vt ego sum alb⁹ qualis eram. Sũt aũt relatiua accidẽtis decem. vt patet in his versibus.

Quot qualis quãtus quotuplex quotus atq; quoteni. Et quotuplus cuius cuias his iunge quotennis.

¶ Qualis ab relatiuũ accidentis qualitatiuũ: q; qualitatem ſignt. cui reſpondẽt nomina adiectiua eandem qualitatem ſignãtia. vt nullus qualis eſſet. Ad hanc ſpeciem reducitur cuiuſmodi. Qualis.

Quantus eſt relatiuũ quantitatiuũ: q; quãtitatẽ ſignt: cui reſpondẽt nomina adiectiua eandem quantitatẽ ſignãtia. vt ſum longus quantus tu. Quãtus.

Quot eſt relatiuum nũerale abſolutiuum: q; quantitatem diſcretã numeralem abſolutam ſignificat. cui reſpondent nomina numer aliq cardinalia. vt nemo ſum annos ſexdecim quot tu. Quot.

Quotus eſt relatiuũ ordinale: q; quantitatẽ diſcretã ordinalẽ ſignt: cui reſpondent nomina ordinalia. vt primus ſum in claſſe mea quotus tu in tua. Quotus

Quoteni eſt relatiuũ diuiſiuũ ſiue diſtributiuum: q; quantitatẽ in partes diſcretas diuiſiuam ſignificat. cui reſpondent nomina diuiſiua ſiue diſtributiua. vt binos binos quoteni vos. Quoteni.

Quotennis eſt relatiuũ annale: q; quantitatẽ diſcretã annotiuã ſignt: cui reſpondent nomina nũeralia vel ex nũeralibus ꝙ anno cõpoſita. vt ſum decennis vel decem annorum quotennis tu. Quotennis

Quotuplus eſt relatiuũ ponderale: q; quantitatẽ diſcretã põderis vel menſure ſignificat: cui reſpondent nomina ponderalia. vt Ægyptus reddit triticũ centuplũ quo implum non reddit Italia. Quotuplus.

¶ Quotuplex eſt relatiuũ diuiſiuũ ſeu multiplicatiuũ formę ſeu diuiſionis ſeu multiplicationem formę ſignt. cui reſpondẽt nomina multiplicitatẽ ſignificantia. vt habeo duplicem veſtem quotuplicem tu non habes. Quotuplex

Cuius eſt relatiuũ poſſeſſiuum: q; poſſeſſorem ſignt. cui reſpondent nomina vel pronomina poſſeſſiua. vel ętas proprietas ſubſtantiarum. vt hic equus eſt patris vel patrię cuius eſt frenum. Cuius.

Cuias eſt relatiuũ patriũ ſeu gẽtile: q; gentem vel patriã ſignt. cui reſpondẽt nomina gentilia ſeu patrię. vt ſum anglicus cuias es tu. Cuias.

¶ Relatiua quę incipiunt a c. vel a q. tribus modis ponũtur. Relative. vt ego ſum albus qui ſis es tu. non cuiuſmodi. nec modo es. ſum magn⁹ qui tu es tu. roman⁹ cuius es tu. Interrogatiue. vt qualis es tu: quãtus es tu: quotũ annũ agis: quot diſcipulos habes? Infinite. vt aliquis qui tuus ſis. cuias ſis. aut cuia filia ſit hęc puella.

¶ Relatiua ꝙ incipiunt a t. tribus modis accipiuntur. Relative copula mediante. vt ego ſum magn⁹ ꝙ tu es. Plato. habeo multos diſcipulos ꝙ tot habet Socrates. Redditiue. hoc eſt loco antecedẽtis. vt ego iam talis ꝙ tãtus. qualis ꝙ quantus eſt iſte. Infinite. qñ ſequitur cõiunctio q; vel vt. vt ego ſum talis ꝙ tãtus vt nõ egeã opera tua. Ego cupio talis eſſe vt videar felix. hoc etiã modo ſumũtur ſic. cuiuſmodi. eiuſmodi. ſiccmodi.

¶ Reperiuntur alia relatiua geminata: vel aſſumẽtia ſibi cũq; vt quotq; quotcũq. qualcunq; qualiscũq. quãtuscũq. quãtuluscũq. cuiuſcunq. cuiuſcũq. Quę etiã geminatur: vt quiſquiſ. qui aſſumit ſibi cũq. vt quicũq; ꝙ pro poſſit vim habẽt ipſius relatiui ſimul cũ antecedẽte diſtributiua: vt quiſquis vel quicũq; legit diſcit. eos quos legit diſcit. ponũtur etiã aliquãdo ipſo relatiuo tm. vt deus ola quę q; voluit fecit. pro quę voluit. et pro diſtributiuo tantũ. vt ego diligo quemcũq; hominem. i. eum homem. Ponũtur etiã infinite. Verg. Quicquid erit ſuperãdo obſtitit fortuna ferendæ eſt. Relatiua ti cũq.

¶ Dictiones geminate eque ſignt ac ſi aſſumerẽt ſibi cunq; vt quiſquis. i. quicunq; volubi. i. vbicunq; vtut. i. vtcunq;

Item quędã aduerbia aliquãdo ſumũtur relative/interrogatiue/et infinite. vt vbi vnde quo qn quãdo qñ quot⁹ ſum quotũq; de quib⁹ exẽpla ſunt facilia et manifeſta.

Præterea aliqua antecedẽtia nõnũq; ſumũtur relatiue. vt fui apud forũ et ibi iurabã. deſunt multi quę ſtatim ex ſe dabũtur reliqua.

¶ Nomini accidũt ſex. Species/genus/numerus/figura/perſona/et caſus.

Species eſt qua cognoſcitur primitiuũ a derꝫatiuo.

Species.

¶ Species est duplex primitiua/ & derivatiua.
Primitiua species est cū dictio a nullo alio derivatur. vt Roma. mons.
Derivatiua est cū dictio nō alio derivatur. vt romanus. montanus.

Derivatiorū species.

Ubi notandū est vt quotiens res verbi precedit rem nois nomen derivatur a verbo. vt a scribo scriba. vbi aūt econtrario fit verbū descēdit a nole. vt ab armis armo/as.
¶ Derivatiorū species sunt decē. scz patronymicū. possessiuū. cōparatiuū. superlatiuū. diminutiuū. verbale. participale. aduerbiale. paronymū. & denominatiuū.

Patronymicū.

Patronymicū est quod significanter a patrū derivatur nois/ sm̄ grecam formam effigiēs. & ō primitiuū filium/ vel nepotē/ filiā/ vel neptem. vt Eacides filius vel nepos Eaci. Sed multa ab aliis formantur/ abusiue tamen: vt infra dicetur.

Possessiuū.

Possessiuum est qō cum genitiuo principali significat aliquid ex iis que possidentur. vt regia domus. i. domus regis.

Cōparatiuum

Comparatiuū est qō cū intellectu positiui: vel cum aliquo participe sensus magis aduerbium significat vt fortior. i. magis fortis.

Superlatiuū.

Superlatiuū est qō ad plures sui generis cōparati supponitur ob' vel per se prolatum intellectum habet positiuum: cum valde aduerbio.

Diminutiuus.

Diminutiuū est qō diminutionē sui primitiui absolute demōstrat. vt rex regulus.

Uerbale.

Uerbale est qō a verbo derivatur. vt ab exulo exul.

Participale.

Participale est quod a participio nascitur. vt a lectus lecti/ lectio.

Aduerbiale.

Aduerbiale est qō ab aduerbio derivatur. vt cras crastinus.

Paronymum.

Paronymū est quod ab alio quodam trahitur & nihil de memoratis supra significat. vt ab equus eques.

Denolatiuū.

Denominatiuū est qō p̄mittit voce nō ab aliqua speciali significatione sic appellatur. Ita ois dictio exclusis a quacunq; dictione derivatur pōt dici denolatiuū

Genus.

¶ Genus est vel videtur esse discretio sexus.
¶ Genera nolm̄ sunt septem. scilz masculinū. femininū. neutrū. cōmune duoꝝ. cōmune trium. dubium. & epicenum.
Masculinū est cui preponitur articulare hic. vt hic cesar.
Femininū est cui preponitur articulare hec. vt hec Julia.
Neutrū est cui preponitur articulare hoc. vt hoc animal.
Cōmune duoꝝ est cui ꝑponūtur articularia copulata hic & hec. vt hic & hec homo.
Cōmune triū generum est cui preponuntur articularia copulata hic & hec & hoc. vt hic et hec et hoc felix.
Dubium vel incertū genus est cui sub distinctione preponūtur articularia hic vel hec. vt hic vel hec dies.
Promiscuū vel epicenū genus est qō sub vna voce & vno articulo cōprehendit animata vtriusq; sexus. vt hic passer/ hec aquila.

Numerus.

¶ Numerus est accidens dictionis quo sit discretio quātitatis.
¶ Numerus est duplex. scilz singularis et pluralis.
Singularis nūerus est quātitas qua dictio multitudinē fugit. vt homo.
Plalis numerus est quātitas qua dictio multitudinē sigt. vt homines.

Figura.

¶ Figura est dictionū simplicū cōpositarū vel decōpositarū discretio.
¶ Figura est triplex. simplex. composita. & decomposita.
Simplex figura est qū dictio cum alio non cōponitur. vt sanus.

Cōpositio.

Cōposita est cū dictio a duob' vel plurib' fit. vt magnanimus. inexpugnabilis.
Decōposita figura est cū dictio a cōpositis dictione derivat. vt magnanimitas.
¶ Hoc et reliquę partes orationis cōponūtur quattuor modis. Primo modo ex duobus integris. vt iuburban'. Secūdo modo ex duobus corruptis. vt efficax. ex nitepo. Tertio modo ex integro & corrupto. vt nepotis. nimium. Quarto modo ex corrupto et integro. vt nugigerulus. Aliqñ ex ꝓpriis. vt inexpugnabilis. imperterritus. Aliqñ cōpositio ex duob' rectis ambo nñ declinātur. vt hec respublica huius respublice. Alter uter aūt viginti vnus. viginti duo. viginti tres. exceptione quorūdam̄ etiam a loco ab eus sm̄ postremū rectū variantiū est alter/ tra/ trū. alter utrius. alter utri. viginti vnus & viginti vna. viginti vnum. Quę omnia pronominis viginti vnus si dubitatiuum precedat nunc debet primi alterutrius. vt ob hoc denarios viginti vnum. sm̄ postremū debet singulariter poni. vt habeo viginti

ginti vnū denariū. Boetius in Arithmetica. Si septies tres addantur in viginti vnum nūerū cadūt. non cni dicit in viginti vnū nūeros. Itidem viginti vnus caret plurali numero: nisi quando in gitur substātiuo caret singulari.

¶ In cōpositis ex recto ⁊ obliquo/rectus tātū modo variatur. vt hic tribunus militum. huius tribuni militum.

¶ In cōpositis ex duob⁹ obliq⁹ ambo obliqui penit⁹ indeclinabiles sunt. vt hmōi.

¶ Persona est accidens quoq; de agentis qualitate loquitur. Persona.

¶ Persona est triplex. Prima/secunda/⁊ tertia.

Prima pona est q̄ de se loquitur. ⁊ duob⁹ pronoib⁹ accidit. ego ⁊ nos cū suis obliq̄s.

Secunda persona est illa ad quā dirigitur sermo. ⁊ duobus pronoib⁹ accidit. tu et vos cum suis obliquis: ⁊ vocatiuis casibus.

Tertia persona est de qua fit sermo. ⁊ accidit omnib⁹ casualibus/preter ego nos tu ⁊ vos: cū suis obliquis ⁊ vocatiuis casibus.

¶ Casus est variatio nois/vel aliarū dictionū per mutationē nouissime syllabe. Casus. Casus dr a cadendo/q; quasi a recto cadere videatur. Unde rectus abusiue dr casus: q; cadens a sua terminatione in alias/facit obliquos casus.

¶ Casus nois sunt sex. Nominatiuus/qui et rectus dr. genitiu⁹/qui ⁊ patrius siue possessiuus. datiuus/q; et acquisitiuus. actiu⁹/qui et caulatiuus. vocatiuus/q; ⁊ salutatiuus. ablatiuus qui et sextus dicitur.

¶ Rectus siue rectus est qui rem nominat/verbum vtplurimū precedēs.

Obliquus siue possessiuus est qui ceteroꝝ casuū est generator: ⁊ possessionē demōstrat: necnon ⁊ per eum possessiua ⁊ patronymica resoluūtur.

¶ Datiuus est qui aliquid dari vel acquiri significat.

¶ Accusatiuus est cui aliquid causari ⁊ in causa esse ostendit.

¶ Uocatiuus est qui vocationē vel salutationem significat.

¶ Ablatiuus est qui aliqd auferri demōstrat. hic quoq; latinus dr. qui lingue latine proprius est.

¶ Quandq; casus ab aliis q̄stionibus nomina sumere possunt/a notissimis tō ⁊ frequētioribus sumpserunt nomina sua (teste priciano)

¶ Forme casuales est triplex nomen. Monoptotū/diptotū/triptotū/tetraptotū/ pentaptotum/⁊ hexaptotum. Forme casuales.

Monoptotum est qō vnam vocem habet per omnes casus siue singulares/siue plurales/siue vtriusq; nūeri. vt sinapi/gummi/cepe/pondo/cete: pedū ⁊ litterarū nota ⁊ numerorum nomina a quattuo. vsq; ad centum.

Diptotū est qō duos varios casus in declinatione habet. vt fors forte. tabi tabo.

Triptotum est quod tres. vt templum/pli/plo.

Tetraptotum qō quattuor. vt gener/ri/ro/rum.

Pentaptotum est quod quinq; vt domus/mi/mo/mum/me.

Hexaptotū est qō sex. vt totus/tius/ti/tum/te/to.

Pronomē est pars ōrōnis declinabilis q̄ pro nole posita psonā recipit.

Pronomen dr a pro et nomen: qr pro eo ponitur in oratione.

¶ Quindecim sunt pronoia. Ego tu sui ille ipse ille hic ⁊ is: meus tuus suus noster vester nostras ⁊ vestras. Ex his quattuor tantū habent vocatiuos casus. tu meus noster ⁊ nostras.

Deficiunt quinto casu pronoia cuncta,

Tu meus & noster cum nostras excipiuntur.

¶ Pronoi accidunt sex. Species/genne/numerus/figura/persona/⁊ casus.

¶ Species est qua cognoscitur primitiua a derivatiua. Species.

¶ Species pronominū est dupler. Primitiua/⁊ derivatiua.

¶ Primitiua pronoia sunt octo. Ego/tu/sui/ille/ipse/ille/hic/⁊ is.

¶ Primitiuoꝝ species sunt tres. Demonstrativa/relativa/modo demonstrativa modo relativa. Ego ⁊ tu sunt semper demōstrativa. sui semper relativū. Alia sunt modo demōstrativa/modo relativa.

¶ Derivativa seu possessiua pronoia sunt septē. Meus/tuus/suus/noster/vester/ nras/⁊ vras. sunt oia demonstrativa preter suus/ qō est semper relativum.

Genus

¶ Sūa pronoīa sunt q̄nq; Masculinū/femininū/neutrum/cōe duoꝝ/ꝙ cōe trium.
Masculinū est qđ rem masculini ḡnis refert vel demonstrat. vt hic.
Femininū est qđ rem femini ḡnis refert vel demonstrat. vt hec.
Neutrum est qđ rem neutrius generis refert vel demonstrat. vt hoc.
Cōe duoꝝ est qđ cōmunis generis duoꝝ refert vel demōstrat vt hic / hec nostras.
Cōmune triū est qđ rem oīs generis refert vel demōstrat. vt ego/tu/sui.

¶ Pronoīa demōstratiua eiusdē sunt ḡnis cuius sunt res per ea demonstrate.

Figura

¶ Figura pronois est duplex. Simplex: vt is. Cōpositaꝫ vt idē. licet idē tamē cōponatur ab is ꝙ idē. Aliqñ est aduerbiū ꝙ frequēter significat.

Persona.

¶ Persona pronoīm est triplex. Prima: vt ego. scḋa vt tu. tertia: vt ille.

Casus

¶ Casus pronominū sunt septē: vt in nomine.

Declinatio.

¶ Declinationes pronominum sunt quatuor.

¶ Prima declinatio pronoīm est cuius gtūs ꝙ dtūs singulares in i desinūt (ly gtūs olim etiam in is terminabaꝫ) vt ntō ego/gtō mei/olim etiā mis)dtō mihi. huiꝰ autē declinationis pnoīa sunt tria. Ego/tu/sui. A gtō mei declinatur meᵒ/a/ū. A gtō tui: tuus/a/um. A gtō nostri: noster/stra/strū/ꝝ nras. A gtō vestri: vester/stra/strū. ꝝ vestras. A gtō sui: suus/a/um.

¶ Scḋa declinatio pronoīm est cuiꝰ gtūs singularꝫ desinit in us vel ius: ꝙ dtūs in i vel in o. huiꝰ declinationis sunt q̄nq; pronoīa. Ille ipse iste hic ecḋs.
Sūt quoq; octo noīa q̄ fm hanc declinationē variantur. Unꝰ totꝰ solus vllus alter alius qđ ꝙ uter/ꝙ ab eis cōpositaꝫ vocatiuis carent. Ḥter vnus totus solus.

Pone vocatiuos cum totus solus & vnus
Sed non in reliquis quoꝝ genitiuus in ius.

¶ Tertia declinatio pronoīm est cuius gtūs singularis desinit in i/in e/ꝝ in i. dtūs in o/in e/ꝝ in o. huius aut tertie declinationis quinq; sunt pronoīa. Meus tuus suus noster ꝙ vester.

¶ Quarta declinatio pronoīm est cuius gtūs singularis desinit in atis/ꝝ dtūs i atꝫ huius sūt declinationis duo sunt pronoīa nostras ꝙ vestras. Et hoc modo (Peroto ꝙ pōpōio teli tib⁹) variantur. ¶ Gtō hic et hec nostras ꝙ hoc strate. gtō huius nostratis. tē. quo etiā modo variant vras et cuias. ꝙ ablūs in i solo sūnt: qꝫ antiquissimus ntūs singularis in is ꝙ in e exiit.

Cōpō pnoīm.

¶ Cōpositoꝝ pronoīm tres sunt modi. Primus cū noibus. vt hmōi. Scḋs cū pnoībus. vt istic. Tertius cū aduerbiis. vt eccum ꝙ ellum.

¶ Tria nanq; pronomina cōponuntur per nominatiuos. iste/hic/et is. Iste et hic simul componūtur. vt istic ꝙ declinatur i solibus casibus huiꝰ pronois hic hec hoc in c terminantibus. preter dtm singularem.

¶ Idem eadē idē cōponitur ab is ea id/ꝙ hoc aduerbio demū. ꝙ sequit primitiuū. Sed neutrali voce rur ius componitur in ntō ꝙ actō tantum. vt idē tamē qđ aliquādo aduerbium est frequenter significat.

¶ Meme tete se: licet in accentu oīm tendūtur esse ꝓpositā/nō est cōpositio: sed qđā vocis geminatio: ꝙ acti ꝙ abliti voces sunt. esse etiā plalis numeri esse poteūt.

Met

¶ Preterea iunt quedā syllabe pnoīb⁹ adiecte. met/te/pte/ce. Met cū oīb⁹ casib⁹ huiꝰ pnois ego tam singularib⁹ qꝫ plalibus adiūgitur. vt ego met/meimet. tē. Adiūgitur etiā oīb⁹ ablis nīs casibus huiꝰ pronois tu. vt tutimet / tibimet/ temet. nō recto/ꝓpter differentiā huiꝰ ꝑbi tumeo/ces. Adiicitur met (vt vult Prīcianus) pronoīsui. vt suimet sibimet semet. Hoc etiā pnomē ipse additur nō solū ꝓpriis pnoībus: sed etiā pronoībus ad discretionē faciendā. quēadmodū predicte syllabice adiectiones. vt Platoipse/vel ipse plato. egoipse. tuipse. illeipse.

Te

¶ Te cū ntō īm pronois tu adiungitur. vt tute. tutepte.

Pte.

¶ Tutemet etiam in ntō solo et vocatiuo dicimus.

¶ Pte quinq; ablis possessuis adiūgitur. vt meapte tuapte suapte nrapte vrapte Legimus enīmopte pōdere apud Ciceronē in natura deoꝝ. Ceteroꝝ enī pronois generā huiusmodi ablatiuis vti sunt.

Ce.

¶ Ce syllabā adiiciebāt antiqui oībus casib⁹ hic her hoc. noui aūt tātūmodo hiis phīis qui in o desinunt. vt genitiuo huiusce. dto huic. actō hosce hasce. ablō huic

que vox inuenitur masculino in ntō singulari. Terentius in eunucho. Disce arbitror suam Thaidem esse. Fursus componebāt hicce cum ne: in i verso. vt hiccine/ heccine/hoccine: sicut illanccine istanccine nā illucce/illiusce:istucce/illi incce:illancce istucce/illancce/istancce: veteres ducebant.

¶ Quis aliquis recipit adiectiones quas nō recipit qui. vt patet in his versibus.

En ne alius num si deposcunt quis sibi subdi
Et qua volunt non quæ quoties reperitur vtrūq;
Post quis nāq; piam non post qui pone putasq
Dam uis cūq; libet non quis sed qui sibi subdet.
Nec qua volunt sed quæ quoties reperitur vtrūq;
Quando relatiuū quodcunq; legis geminatum
Demptis quid vel quis finem per cūq; resoluis
Quid quoniam fixum cum prole regit genitiuum
Quod similem casum quia mobile vult sibi iūctum.

¶ Cōponitur ḡs cū si: vt siquis. cū ne: vt neḡs. cū aliue: vt aliquis. cū en: vt ecquis. in ce verso. cū nū: vt nūquis. cū quis: vt nōquisq; quicq̄d/nec quicq̄d/aliq̄ quoquo. Scribitur ūt declinat quisq; geminatū in oībus casibus. vt nōquisq; ḡsq; cuiusquius. dōquicui. nēquē. Cōpositis cum quis.

Alia vero declinātur vt eorū simplex qui que qđ vel q̄d: nisi q in femenina voce nti singularis q neutrali plurālis dicimus: siqua nequa ecqua aliqua nunqua/quop. ablatiuus nō terminatur in i. q aliquæ voces plurales illarū ꝓpter malū sonū nō sunt in vsu. vt quorūq; /quasq;.

Adiciunt etiā ḡs he particule. nā/vt quisnā. q/vt ḡsq. ex quo fit vnusquisq singulare tm. piā/vt quispiā. putas/vt ḡsputas. ā/vt quisq. Ā qui etiā deducta. vt quadā quius q̄libet quicūq; primitiuū sequūtur. Aliqs quidā quisq̄ q quispiā idē signāt. sed quidā signāt certū. aliqs quisq̄ q ḡspiam incertum.

¶ Omnis ḡsq q vnusquisq idē signāt: sed in vsu differūt. quisq; igitur superlatiue/ aut nomiī ordinali. o is vero q vnus/quisq positiue aut cōparatiue. Omnis Quisq; Unusquisq;

Nota q ḡsq; caret gīō plurali: loco cuius gīō singularis inuitur. vt in hoc vulgari (all the rychest mēnes goodes are taken away) Ditissimi cuiusq; facultates ablate. Optimi cuiusq; virtus est laudanda.

Quis q qđ nūq; ponūtur relatiue: sed vel interrogatiue. vt quis es tu q̄d agas vel infinite: vt nescio ḡs sis aut quid agas. Quis et quid

¶ Quis vel q̄ aligh ponūtur pro qualis. Teren. Quis tibi videor. i. qualis videor. Item pro quanto: vt quo magis. i. quāto magis. Itē ꝓ quomodo aut ꝓpter quid. Teren. qui istud. i. quomō aut cur. Itē pro vt. Teren. Fidem tibi me obiecturum qui sciret se non desertūrum vt dicerem.

¶ Qui que quod tribus modis ponitur. Primo modo relatiue. vt sum pius Eneas raptos q ex hoste penates: classe veho mecū. Secūdo modo interrogatiue: vt sed vos qui tandē quibꝰ aut venistis ab oris. Tertio modo infinite. vt nescio quā rē agas: aut quem hominem diligas. Qui q̄ qđ tribꝰ modis ponit.

¶ Sui et suus semper recipioce ponūtur.

¶ Ipse. a. ū. duobꝰ modis ponitur. Primo modo relatiue in tertia ꝑsona. vt ego deum colo q ipe benefacit mihi. Secūdo modo demōstratiue: qñ pronoibus demōstratiuis ponitur. vt ego ipse/tui/sibi/se/illeipse. Interdum etiā iue pronoe. Virg. Ipse ter tēpo. q sic enim per discretionem profertur. Virgilꝰ. Ipse ratem cono subigit velisq; ministrat. quasi solus. Ipse.ā.ū.

¶ Ille. a. ud. tribꝰ modis ponitur. Primo modo relatiue. vt ego deū colo q illū exemplo videro. Secūdo modo demōstratiue. vt vides ne illū. Tertio modo redditiue. vt ille qui legit discat. Ille etiā figuraste apponitur. Virg. Ille ego qui quondam gracili modulatꝰ auena. Et iuuenalis. Ille ego qui quondam gracili modulatꝰ auena. Ille.ā.ud.

gñf genuit Simoentis ad undam. nō tñ discretionē ligit. vt ipse: sed potē relationē quādā. Ille quoq; nonnūq; per dignitatē quandā atq; eminentiā accipitur. vt ille Cato ceptorinus. Ille magnus Alexander.

Alius. iij. modis.

¶ Alius. ā. ud. tribus modis ponitur. Relative: vt video Petrū ⁊ alios boies. licet antecedens. i. Petrus differat ab aliis boibus nūero/specie tamen cōuenit/que est homo. Secundo discretive. vt ego sum alius a te. i. ēq; tu. Tertio modo diuisiue. vt hominum: alii boni sunt/alii mali.

Alter iiij. modis

¶ Alter eisdem modis ponitur sed differūt. nā alius de pluribꝰ/alter vero de duobus ūr; sicut uter de duobus: ⁊ quis de pluribus interrogatiua sunt.

¶ Ad uter respondēdū est p nomen de duobꝰ dicta. vt uterq; alter/neuter. ⁊ similia. Ad q̄s respōdēdū est p nomen de pluribꝰ dicta. vt oīs/nullꝰ nemo/aliq̄s/q̄dā/q̄libet.

¶ Hec pronomina ego tu sui antiquitus dupliciter efferebāt gtōs. vtū ego/ego mei vel mis. Nō tu/gtō tui vel tis. Nō caret/gtō sui vel sis. Ubi sciendū est q̄ isti genitiui nec i/tui/sui/primitiui semper possiue sumūtur: quare quū actiue loquimur vtimur eoꝝ possessiuis: meus/tuus/suus: loco mis tis sis. q̄ iam antiquata sunt. vt potestas mea/et potestas mei. cura tua/et cura tui. copia sua/et copia sui.

Hic. Iste. Ille differūt in plu.

Inde isti gt nostri ⁊ vestri primitiui semp possiue sumūtur/nostrū ⁊ vestrū actiue similiter eoꝝ possessiua noster ⁊ vester: vt habet cura nostri ⁊ cura vestri. nō nostrū ⁊ vrm. Rursus dicimꝰ nemo nrm ⁊ vrm/nō nri ⁊ vri. ¶ Hoc aūt inter hec tria vt pronoia vel aduerbia interest. hic sigt̄ sine locū loquēti primū. iste vero sine istic rē aut locū primū ei quocū loquimur. ille vel illic locū aut rē remotam ab vtroq;.

Is ⁊ hic differunt.

¶ Preterea is ⁊ hic inter se differūt nā is spacio lōgiore accipitur/hic vero ppinquiore. multa tamē in locis cōfundūtur. vt q̄ pfert virtutem diuitiis hic sane prudens est. vel is sane prudēs est. iste ille pro hic/⁊ ille pro is aliq̄n sumūtur.

Quare inuētū est pronomen.

¶ Inuētū est pnomē tribus de causis. Primo ppter necessitatē inē: q̄ nulla alia pōnia supponit. Hijs ꝑme vel sebe pfone ꝑter pronomē. Secō ppter demōstrationem. vt ille ipse. Tertio ppter discretionē. vt suum ipsius sequitur consilium.

Genera verboꝝ

VErbū est pōnis declinabilis cū modo ⁊ pe persona sine casu agere vel pati/vel neutrū signa. ¶ Uerbū dr a verberatu aeris: q̄. pferēdo aer verberat. licet enī hoc accidit solis partibus orationis tñ accipue in hac parte proprie accipitur: q̄ hac frequētius vtimur in orōne. Uerbo accidūt octo. Genus/modus/tps/cōiugatio/figura/species/numer⁹/psona. ¶ Genus verbi est qualitas q̄ cognoscitur cum fit q̄ris. ¶ Genera verboꝝ precipua sunt duo. Personale ⁊ impersonale.

¶ Personale verbū est q̄ nūerū habet et personam.

¶ Genera verboꝝ psonaliū sunt q̄tuor. Actiuū/passiuū/neutrū/cōmune/deponens.

Actiuum

Actiuū est q̄ in o desinens facit ex se passiuū in or. vt amo amor. potest actiue ⁊ rationalis vtpluriūū post se regere. Facio tñ cū cōpositis mutat a in i. vertit: vt cōficio conficior) passiua habent terminata in to. vt facio fio calefacio calefio. Excipiūtur preterea quedā defectiua: odi/noui/cepi/⁊ memini. q̄ voce passiua carent.

Passiuum

Passiuum est q̄ in or desinens ab actiuo formatur. vt amor ab amo.

Neutrum

Neutrū est q̄ in o desinēs nō potest facere passiuū in or. nec regere actiue post se rationalis. ¶ Quāq; sum es fui cū cōpositis ⁊ multa defectiua nō desinūt in o sunt verba neutra licet impropie.

Neutrū ꝯmune triplex.

¶ Uerbū neutrū in o desinēs est quadruplex. Transitiuū/absolutum/neutropassiuum/⁊ neutrum passiuum.

Neutrū transitiuū est q̄ in o desinēs actione figūt. ⁊ actiue post se regit illius dictionis in quā transit actus verbi. vt uro terram/pcutio pisces/ceno fercula multa. hausi modi quoq; neutra que actiue patientē post se flagitāt habēt tertias passiuorum voces. vt arat ur arantur. bibitur bibūtur.

Neutrum absolutū

Neutrum absolutū est q̄ actiue non regit (vt sto) nullā figurate.

Neutropassiuum

Neutropassiuū est q̄ in preterito ⁊ tēporibus sibi coherentibus neutroꝝ seruat declinationem. Quinq; enim sunt. vt patet in hoc versu.

Audeo cum soleo fio cum gaudeo fido. Neutrapassi-

¶ Neutrū passiuū est qđ in o desinens passiua habet significationē. vt caleo / frigeo. uum.

Ista quatuor vapulo/ludo/video/fio/quando ois significationē & structionē passiuorum habent. vt vapulo abs te vel tibi.

¶ Cōmune verbū est qđ in or desinens nō deficit a bo in o desinente / & tā actionē & passionē significat / actiuorum & passiuorū / p significatione simplicem constructionem posituine. vt ego interpretor. Persiū. vel a me vel mihi interpretatur Persi⁹. Et sunt pauca que numerātur in his versibus. Cōmune.

Largior experior veneror motor osculor hortor
Criminor amplector interpretor hospitor addas,
Stipulor aggredior obliuiscor societur
Donatus patior inter cōmunia ponit.

Multaq; præterea veteres cōmunia dicunt. Deponens

¶ Deponēs est qđ in or desinēs nō deficit a verbo in o desinēte / & vel actionē vel passionē significat: aut hanc aut illam deponit: & ideo sic appellatur.

¶ Impersonale verbū est qđ nūero & pīona deficiens / poī nūero & persona ponit potest. Impersonale.

¶ Impersonale verbū est duplex. Actiue vocis: qđ terminat in t. vt tedet miseret. Actiuum.

Passiue: qđ terminatur in tur. vi statur currītur. Et formatur ab oibus verbis / de quibus fit siue habuerint p re agētes a tertia pīona presentis / addita tur. vt amatur amatur / scribitur scribitur. Nullū quidem verbū in or impersonale formatur. dicimus enim amatū est / amatum fuit / amatū fuisset: in vnica dictione (ne putaretis duas) vt uit Sponti nus. Passiuum.

¶ Modus verbi est diuersa animi inclinatio varios eius affectus ostendens. Modus

¶ Modus verbi est sextuplex. Indicatiuus / imperatiuus / optatiuus / potentialis / coniunctiuus / et infinitiuus.

¶ Indicatiuus seu interrogatiuus vel finitiuus est p qua rogatur vel ostendit ratio vera vel falsa. Dicit modo seruiūt plectiones & / esti / tamesti: vtpiurimū etiā dictiones geminate / & cum assumentes. Indicatiuus.

¶ Imperatiuus est per quē iubetur vel imperatur aliquid. huic modo iungitur ne quando pro non sumitur. Imperatiuus.

¶ Optatiuus & et desyderatiuus⁹ dī est p qua optatur vel desyderatur aliquid. huic modo deseruiunt o sto / vt / & si qñ optanti: hoc aduerbium vtinam. Optatiuus

¶ Potentialis est qui in se modū significat similem illis / quos verbo⁹ possum / volo / aut debeo cū infinitiuo modo verbi a quo descendit. Potentialis

¶ Cōiunctiu⁹ & subiunctiu⁹ dī est qui alterū sibi subiunctū habet / vel alterū necessitat. Cui quidem modo credere time seruum rō dictiones in his sequētibus versiculis. Conunctiu⁹.

Anteq̄ & vt postq̄ nisi cum q̄ris vbi donec
An si cum dubitant quasi quin acsi⁊ priusq̄
Hæc coniunctiuos poscunt licet adde quousq;.

¶ Infinitiuus mod⁹ qui est infinit⁹ & impersonalis dī est q numeris & personis caret / semper regitur alicui modo finito & regit ante se / sed nō se imperf. accusatiuum. Nam dicimus significantes amatū ire / & amatū esse. Item dī est presentis tpis vt video te accusari / ire me. i. ante. alterū futuri. vt video te accusatum esse me. & hi accusatū ire me abs te vel ego te video accipitur pro eo qđ est video te / vel accusatū ire me: vel accusatum esse me: vel me abs te accusandum esse. Infinitiuus.

¶ Tempus est qđ quando aliqđ dicitur vel factum esse significat.

Tēp⁹ dī est duplex: plus / & preteritū imperfectū / preteritū perfectū / plusq̄ perfectū & futurū.

Tēpus presens quod etiā instans dī est qđ phat tpe aliqđ fieri significat. vt doceo. Tempus presens

Preteritum imperfectum est quod cū peracto tpe aliqđ fieri significat cum a preteritō perfectō & plusq̄ perfectō tpis nō fam. vt docebam. Preteritum imperfectum

Preteritum perfectum est qđ cū aliquid perfectū esse vel desiisse significat. vt docui. Preteritum perfectum.

plusq̃perfectū. ¶ Preteritū plusq̃ perfectū est qđ aliq̃d ample & perfecte iam transisse significat. vt dixeram.

Futurum. ¶ Tempus perfectū p imperfecto nonnūq̃ perpulcre vsurpatur: & tūc fit plusquamperfectū futuri tempꝰ est qđ aliquid futurum significat. vt docebo.

Conjugatio. ¶ Conjugatio est consequens verborū declinatio.

¶ Prima cōiugatio est q̃ in infinito modo actiuo longā ā re vel ris in sēda persona prīti indicatiui passiue vocis habet. vt amo amare. amor amaris. Excepta. de cū cōpositis q̃ habēt a correptū. vt circūdare, circūdaris, circūdat. pessūdare, pessūdaris. fatīdare.

¶ Secūda est que in infinitiuo modo actiuo longā ē re vel ri in sēda persona prīti indicatiui passiue vocis habet. vt doceo docere. doceor doceris

Tertia est q̃ in infinito modo actiuo ere vel ere in infinitis personis primitis indicatiui passiue vocis habet. vt lego legere. legor legeris. imperfecta.

¶ Quarta est que i longa ante re in infinito modo actiuo vel ante ris in sēda persona presentis indicatiui passiue vocis habet. vt audio audire. largior largiris.

Verba anomala. ¶ Verba que regulas harū coniugationū non sequuntur anomala sunt. vt sum verbo fio & huiusmodi.

Figura. ¶ Figure verborū sunt tres. Simplex. vt taceo. Cōposita. vt cōticeo. Decomposita. vt conticesco.

Species. ¶ Species seu forma vbi est qualitas qua perfectū ab imperfecto secerni nouit.

¶ Species seu forma verbi est duplex. perfecta et imperfecta.

Perfecta. Perfecta forma vbi est que sine alterius verbi intellectu significationem suā perfecte ostendit. vt amo lego.

Imperfecta. Imperfecta forma vbi est que sine alterius verbi intellectu significationē suam habere non potest. huius species sunt sex. Frequentatiui continuatiui. desyderatiui. diminutiui. imitatiui. & cū primitiui significato motiuum.

Frequētatiuū. ¶ Frequentatiuū est qđ in to (vt lectito: aut in so cū vt dōso: aut in rōco. & vtnero) desinit. q̃ dē fit qđ primitiuum cū quadam frequentatione. vt lectito. frequēter lego. versō. frequenter verto nēro. frequēter necto.

¶ Formā frequentatiuorū est triplex. Prima. vbi a prima cōiugationis ab vltimo supino a in i breue cū in o versā formant frequentatiua. vt impero as. imperatum. imperito as. Secūda. vbi a q̃ preteritū in si vel xi mutāt. & sēda presentis plena remanēte s. vel addita to formāt frequētatiua. vt ab ago ago ego egi agito as. Vltima ab vltimo supino u in o versa. sed ea non sunt in frequenti usu. vt ab ago (quod tamen facit actito as. & rursus agcurso as. Tertia. cetera. vbi ab vltimo supino u in o versa formāt frequētatiua. vt a curro rsus. cursito as. Sequūtur tamen sectos. facit cursatum. nectum. sequtus. quæsitus. & quæsitus. cōcepta. & nosco etiā remittunt to. ex noscitare. & sunt quæ recte voce formata nō in aliam. q̃ in os q̃ mutāt quantitatē & ordinē vocalium. vt ago actio. & cogo coactus. a cogo cogito. a dico dictito. Aut fallor. aut certissimum est. frequentatiuum vocē: sed non significationē. Omnia. n. frequentatiua in me coniugationis sunt primitiuorum primitiuorum genus seruant: preter sectos. et scitito. quæ deponentia sunt. et scio scit actuum.

Cōtinuatiuū. ¶ Continuatiuū est quod in sco desinit. vt ab esco esco. alesco. significat motionē sed incremētū continuū. vt ab grego. gregesco. a grex gregis. vel a grex gregis. vel hic grex terminatiue pro primitiuo. vt arboresco. diuitesco. cupisco. labasco. horrisco. contiesco. expauiescor. ma similia. q̃ formātur a sēda plena indicatiui primitiui. addita co. vt a calco es. calesco cis. preter hec cū compositis q̃ facit. huico. de calesco. fatiscor. plerūq; a verbis neutris descendūt. aliqn tamē a deponētibꝰ. vt ab ulcisci. ulciscor. in sco. vt a miseror. eris. miserēscor. eris. sunt neutra. olim tertie coniugationis. preteriti vocem habent primitiuorū. differūt in hoc. q̃ preterita continuatiuorū. q̃ primitiuorū. vt herba exaruit. sensus est. herba exaruit. q̃ primitiuo deficcabatur. & minus exaret. sed modo aut olim exaredat. sin a continuatiuo descendit. sensus est. q̃ exaruit facta est arida.

Desyderatiuū. ¶ Desyderatiuū est qđ in rio (vt esturio) desinit. & non meditationē sed desyderium significat. vt lecturio. i. cupio legere. nō meditor legere. esturio. i. cupio esse. nō meditor esse. q̃ formātur ab vltimo supino: cui pta u. addita rio. vt a lectu. lectum. lectu. cū esturio. esturi. quarte coniugationis.

¶ Diminutiuus est qđ in lo vel in co desinit: a primitiuo nomine aut verbi deducitur. i. parti subiecto. i. a subiecto fit. i. parti subiecto. hec quo. i. primo casu nominatiui fuit. i. genus pti mittuntur seruiunt. Sed certum formam qđ sibi nec omnibus verbis in vsu sunt. — Diminutiuus

¶ Imitatiuus est qđ in o vel in or terminatur. vt pr̃ro scriptio philosophor. poetor. sed illa in significat imitari primitiuu. vt poeta ab altō. vt poeta philosophi. sigr. poetor. poetice. vaco. vacor. i. vitio ago. vt ville pleriq; hoīb. aut forma incerta est. pr̃me tamen conuenientes sunt. — Imitatiuum

¶ Verbi motiui in o desinit. i. non sigr. desydero. sed actū corporis. cū figura. primitiui. vt rus ruo. non desydero videre sed eo vel venio. i. desydero. capesso. non desydero capere. sed eo ad capiendū. sum. Planctus. i. lamentatio. i. fletus. de quo certum formā non habent nec ad alios modos pertinent. — Motiuum

¶ Numeri verbōrū sunt duo. Singularis. et pluralis. — Numerus

Singularis est qui suppositū singulari tangitur.

Pluralis est cui suppositū plurale tangitur.

¶ Persone verboꝝ sunt tres. Prima q̃ suppositū prime persone tangit. Secunda que suppositū de persona tangitur. Tertia que suppositū tertie persone tangitur. — Persona

Participium est pars orationis declinabilis q̃ verbo habet casus habens adiunctum temporis. modi. personę. figuram. similitudinem verbi.

¶ Participium dicit̃ quasi vtrūq; capiens. q̃ verbi naturam. et nomine. et verbi participat.

¶ Participio accidūt sept. Genus. numer. casus. figura. species. figura.

¶ Huic participiorū sunt quatuor. Masculinū. femininū. neutrū. et omne trium. — Aequa

Masculinum est qđ cum substantiuo masculini generis cōcordatur.

Femininum est qđ cū substantiuo femenini generis cōcordatur.

Neutrum est quod cum substantiuo neutrius generis cōcordatur.

Omne est quod cū substantiuo omnis generis cōcordari potest.

¶ Numeri participiorū sunt duo. Singularis qui singulari tangitur substantiuo singulari. Pluralis q̃ substantiuo plurali tangitur. hec et participia regula habēt locū. participia non ponantur substantiua. — Numerus

¶ Casus participiorum sunt sex vt in nomine. — Casus

¶ Tempora participiorū sunt tria. presens. preteritum. et futurum.

Tempus presens est quod in ans vel in ens desinit. vt amans docens. — Tempus

Preteritum est qđ in tus siue sus vel me desinit. vt amatus amatum aut amatus. — Preteritum

¶ Futurum est duplex. primo. et posterius.

Futurum primo est qđ in rus desinit. vt amaturus. — Formatio participij presentis.

Futurum posterius est qđ in dus desinit. vt amandus.

¶ Participiū pr̃tis tpis formatur a prima persona singularis numeri. tertii. tpis impfect modi indicatiui. tam de verbis tam quetis in o. vt amabā amās. potēram potens. loquebar loquēs. docēbā docens. Hoc participium presens habet. ns. quibus ab ibā. et quibus a quibā cū cōpositis q̃ formāt gerundia in endi. do. dū. et cum participij presentis et potis in cunctis: preter eundo qđ facit ambiendi. ambiendis. a ambiens. a ambio. qđ facit superbiendi. et superbientis. — Preteriti.

¶ Participium preteritum formatur a posteriore supino. addita s. vt amatu amatus. preter mortuus a morior.

¶ Participiū priorū futuri formatur a posteriori supino addita rus. vt amaturus. demūtur nascturus de nascor. quia situs. a. um. nascor. oriturus de surgo. oriturus. formatione est priorū futuri. et significatione posteriorū futuri. — Priorū futuri

Excipiunt̃ quedā habentes duo participia in turus vel cū cum et q̃ mutāt in aturus. vt domo domaturus. et domitus. a. um. vt domo domaturus. — Posteriorū futuri.

¶ Participiū posteriorū futuri formatur a gō singulari pr̃tis participij presentis in dus mutato. vt amantis amandus.

¶ Ab actiuo et neutro tantū habent participia. participia dicuntur pr̃sentia et legenda currens. Alterius autem passiui. vt lectus. qđ cursurus.

Ab his tamen que carent supinis vnicum nascitur participium presentis tpis. vt.

timeo timens. a studeo studens.

¶ A neutris aũt circũlocutione in preteritũ pfecto in modũ passiui habẽtib⁹ ria descendũt participia. presens preteritũ ⁊ pus futurũ. vt a gaudeo gaudẽs gauisus gauisurus. a teno tenẽs tentus tenaturus.

¶ A neutris vero transitiuis quatuor descendũt participia. vt ab aro arans aratus araturus arandus.

¶ A passiuis quoq; actiua habẽt supina. ex quo nascunt participia. alterũ preteriti. alterũ posteriori. futuri. vt ab amor amar⁹ amãdus. Ab his tñ passiuis quor actiua supina carẽt tñ vnius nascit participiũ posteriotis futuri. vt a timeor timẽdus.

¶ A cõmunibus nascitur participia. vt a largior largiẽs largiturus largiẽdus. ¶ A deponẽtibus descendũt participia. vt a loquor loquẽs locut⁹ locuturus.

¶ Omnia verba carentia supinis carent participijs que ab eis formãtur.

Significatio.

¶ Significatio participij est qualitas qua cognoscitur an actum an passum an cõmuniter significet vox participij.

¶ Significationes participiorũ sunt due. actiua ⁊ passiua. participia igit̃ a verbis vim actiuã habẽtib⁹ deriuãtur actionẽ signifitõ vero passiuam signãt passionem.

¶ Dicendũ in nonnullis erbis preteriti tñ fecti ⁊ plusq̃ perfecti tpis aliqñ solã actionem significare ⁊ fere ola a deponẽtib⁹. aliqñ tam actionẽ q̃ passionẽ. vt ola q̃ a cõmunibus deriuãtur ⁊ a neutris quibusdã. vt pransus et cenatus. ⁊ a deponẽtibus aliquot. vt ausus arbitratus meditat⁹ locut⁹ medicatus comitat⁹ imitat⁹ ⁊ plura. Alia vero futuri in dus omnia passionem significant.

participia preteriti tpis actionẽ aliqñ signi.

Verbum commune quis agat & patiatur
Sola per ans ens rus tamen actio significatur.
Dus patitur tantum sed preteritũ dat vtrũq;
¶ Participia in nubrecto libros sub voce passiua actionẽ habent significationem.
Actiuum sensum passiua voce tenebunt
Hęc circũspectus consy(q;)derata disertus
Cautus & argutus ignotus sic quoq; tutus
Contentus falsus tacitus profusus & inde
Scitus discretus iuratus complacitusq;
Excretos exoletos defectus adultus.

Quedã participia presentis temporis passionẽ significant.

¶ Voc participiũ euidẽs ⁊ eã a neutris passiuã signtionẽ habentib⁹ nascitur sub voce actiua passiuã habẽt signtionẽ. vt vapulans exulãs frigens calens timẽs.

¶ Quedã sunt que cũ formam participiorũ habẽt ⁊ q̃ carent regũt nominis vt cernua mon autem participia.

Participo similes sunt hæ voces galeatus

Nola participijs similia.

Scutatus iungas tunicatus pi(q;)leatus
Baccatus caligatus iunge manu(q;)cleatus
Estq; paludatus penulatus siue togatus
Prętextatus cũ trabeatus iunge comatus
Addas cristatus braccatus cum soliatus
Hastatus stellatus sic lunatus itemq;
Littera dans atus & quædam terminat itus
Turritus cum cerritus pellitus & utus
Astutus simul hirsutus cornutus habebunt.

participiũ differt a gerũdio.

¶ Participia a gerũdijs differũt. gerũdia signt rei administrationẽ sine tempore.

participijs vero cum tempore.

¶ Participiū trāsit i vim nois dnq; modis. Primo mutatione ꝓstructionis qñ cōstruitur cū alio casu q̄ et⁹ verbū. vt amās virtutē/participiū est. amās virtus/nomē est. alieni appetēs. sui. pfusus. Scōo tpis amissione: qñ nullū tpis sigt. vt amās q̄ amore capt⁹ est. miseri sunt oēs amātes. Tertio ꝓpartione. amās amāt⁹/amātissimus. Quarto cōpositione. vt innocēs indoct⁹: qñ participiū ꝓponitur cū ꝓpōne quacū verbū nō cōponitur. Quinto mutatione sigt⁹. vt amādus qñ sigt nō eum q̄ amabitur: sed eū q̄ est dignus amari. vt meritol audāns Cicero. q̄ mutatio erit am in participio actiui futuri aliqñ fit. Seneca de natura alib⁹ ꝙstionib⁹ nullā dē mētionē fecit comet arū ꝓterm̄ittur⁹ si dē participijs apud illos ꝓpisset ꝓtermissur⁹ dixit. p eo qō est talis q̄ ptermitteret: nec tpis sigt/sz ōtinuatē hois⁹ animi volūtatē.

¶ Sciendū aūt q̄ quō participia ꝓteriti tpis ꝓiūcta cū verbis phti/tpis ꝓteriti ꝛ pus signt. vt lect⁹ es lect⁹ est. Si cp̄ participia phtis tpis si ꝓiūganť verbis ꝓteriti aut futuri tpis preteritū et futurū tempus signt. vt amans feci. aduertens audiam.

participiū trā sit in vim nois

ADuerbiū est pars oratiōis indeclinabilis q̄ adiecta participijs gerūdijs vel supinis sigtionem eorum explanat.

¶ Aduerbium ꝓprie stat ad verbū. hoc est iuxta verbū.

¶ Aduerbio accidūt ōttuor. Species/sigtio/cōparatio/⁊ figura.

Species. Species aduerbiorū sūt due. ꝓmitiua: vt nup. derīatiua: vt nuperime.

¶ Derīatiorū species sunt decē. Denolatiua. ꝓnolatiua cōparatiua suplatiua. diminutiua verbalia simul ⁊ noialia participalia aduerbialia ⁊ prepōnalia.

Denominatiua aduerbia sunt q̄ a noib⁹ nascūtur. hec aūt a ꝓpriis noib⁹ nascūtur. vt a Tullio Tulliane. aut ab appellatiōib⁹. vt a duro duriter. aut a vocabulis. vt ab ostio ostiatim.

Aduerbia ꝓnominatiua.

¶ Nomen aūt vnius appellatio multorū/vocabulum vero rerum est.

Cōparatiua. Superlatiua.

Ꝓnoiatiua aduerbia sunt q̄ a ꝓnole nascūt. vt ab ille ⁊ hic istic. ab ille ⁊ hic illic. Cōparatiua ⁊ suplatiua aduerbia sunt quoties appellationes a q̄b⁹ veniūt cōparātur. vt docte docti⁹ doctissime. Et qñ nō possunt ola aduerbia recte cōparari suplem⁹ ꝓparatiū ⁊ suplatiū cū his aduerbijs magis ⁊ maxime iūcto positiuo. vt magis rite/maxime rite. in diminuendo aūt cū his aduerbijs minus ⁊ minimū. vt minus rite/minimum rite.

Diminutiua

Diminutiua aduerbia sunt que a primitiuo derīantur. vt a tarde tardule. a tardius tardiuscule.

Verbalia

Verbalia aduerbia sunt q̄ a verbis nascūtur. vt a curro cursim/rapio raptim.

Participialia Aduerbialia. Prepōnalia.

Verbalia simul et noialia sunt q̄ a nomine simul et a verbo nascūtur. vt a pede et tento pedetentim.

Participalia aduerbia sunt que a participijs sine participialib⁹ veniūt. vt a decens decenter.

Aduerbialia aduerbia sunt q̄ ab aduerbijs nascūtur. vt a clam clāculū. sepe sepi⁹.

Prepositionalia aduerbia sunt q̄ a prepōnib⁹ veniūt. vt ab extra exterius. ab ob ⁊ iter obiter significans statim et specialiter.

¶ Que efferunt.

Formatio aduerbiorū. A secūda declinatione. A tertia declinatione.

¶ Nola scōe declinationis formāt aduerbia a dō casu: o in e mutato. vt a doctus docto docte. Sz cōtra hāc regulā multa sepi⁹ vsurpauit authoritas. q̄dā enī l dō casu formāt aduerbia l o. vt falso sedulo. q̄dā in er ⁊ in e. vt a duro duriter vt dure.

¶ Nola adiectiua tertie declinationis formāt aduerbia a dō casu/addita ter. vt a mollis molli molliter. audax audaci audaciter vel audacter. Hinc tñ excipiuntur facilis q̄ formāt facile pro faciliter. difficilis difficiliter. p difficiliter. participia ⁊ participijs similia mittētia in ns singulare in i/versa i in er formant aduerbia. vt sapienti sapienter. prudenti prudenter. ois olino. p omniter. insup ter a trib⁹. quater a quattuor. aliter ab alt⁹. a sublimis sublime sublimiter. obiter aūt tantisper parūper paulisper. ⁊ id genus alia composita sunt.

¶ Hec aduerbia que sequuntur tam in er q̄ in e efferuntur.

Humane dure ferme large atq; benigne

Prosperiter pure vel abunde siue seuere
Atq; probe ignaue vel auare siue proterue
Festiueq; noue sic asperiter vel amice.

In ane. ¶ Propria nota secunde declinationis formãt aduerbia a casu ablatiuo/o mutata in a/ꝛ addita ne. vt a tullio tulliane.
Quedã appellatiua prime declinationis formãt aduerbia a casu ablatiuo assumpta tim. vt a regula regulatim. caterua caterватim.

In tim. Appellatiua secunde declinationis ab ablt̃o hmõi aduerbia formãt/o mutata in a/ꝛ addita tim. vt ab ostio ostiatim. a viro tamen fit viritim. a furto furtim. a stricto strictim. a singulis singulatim vel singillatim. a primus prima primũ ꝓmatim. ab anno annuatim.
Appellatiua tertie declinationis formãt hmõi a ſuerbia ab ablt̃o/e mutata in a ꝛtim assumpta. vt a grege gregatim. ab agmine agminatim. a capite capitatim
Appellatiua quarte declinationis formãt hmõi aduerbia ab ablt̃o/u mutata in im. vt a statu statim. a singultu singultim. a raptu raptim.

In itus ¶ Quedam nota prime declinationis formãt aduerbia ab ablt̃o casu a mutata i i/ꝛ tus addita. vt medulla medullitus.
Quedam secunde declinationis in ablt̃o mutant o in i/ꝛ tus addita. vt a celo celitus. a fundo funditus.
Quedam tertie declinationis i ablt̃o mutant e in i/et tus assumpta. vt radicitus. a radice radicitus. stirpitus. a stirpe stirpitus.

Significatio. Significatio aduerbij est qualitas que per sigñũ vnũ aduerbiũ ab alio discernit.
Significationes aduerbiorũ sunt multe. aut enim loci/ aut tẽporis / aut numeri. ꝛc̃. vt infra patebit.

In loco. Aduerbia loci sunt hic illic istic hac quo qua vbi intus ꝛ foris intro ꝛ foras obuiã.
Aduerbia localia aut in loco sigñt/ aut de loco/ aut per locũ/ aut ad locũ/ aut versꝰ locum/ aut vsq; ad locum.
Aduerbia sigñtia in loco sunt ista/ hic istic illic intus foris ibi ibidẽ alibi alicubi vsq; nusq; sicubi necubi nũcubi vbiq; ybicũq; superius inferius ꝛ habẽt suũ quesituum vbi. Ad hãc sigñtionẽ referri possunt ꝓpria nota vbiũ vel pagorũ sigñtia i loco aduerbialiter in gtõ siue dtõ posita. vt fui Padue ꝛ Carthagini.

De loco. Aduerbia sigñtia de loco sunt ista. hinc illinc istinc inde aliunde sicunde necunde alicunde superne inferne vndiq; vtrinq;. hec habẽt suũ quesituũ vnde. Ad hanc sigñtionẽ referri possunt nota ꝓpria vbiũ vel pagorũ sigñtia de loco aduerbialiter in ablatiuo posita. vt venio Roma.

Per locum Aduerbia sigñtia p locũ sunt ista: hac illac istac alia aliã illa ea siqua nequa quãcũq; quauis vtraq; vtrauis. hec habẽt ꝓpriũ quesituũ quid. Ad hãc sigñtionẽ referri possunt ꝓpria nota vbiũ vel pagorũ sigñtia per locũ adverbialiter in ablt̃o posita. vt transeo ꝛ oma. veni Roma. ꝛ nõnuq; in actõ cũ ꝓponũtur. vt veni ꝓ Romã.

Ad locum. Aduerbia sigñtia ad locũ sunt ista: huc illuc istuc intro foras vsq; nusq; eodẽ quoquo nequo alio aliquo vtroq; quouis quocũq;. hec habẽt suũ q̃situũ quo. Ad hãc sigñtionem referri possunt ꝓpria vbiũ vel pagorũ sigñtia ad locũ aduerbialiter in actõ posito. vt vado Patauiam.

Versus locum. Aduerbia sigñtia versus locũ sunt ista. horsum istorsum illorsum dextrorsum sinistrorsum deorsum retrorsum seorsum aliorsum nequorsum deorsum versus iusum sursum vt sursum versus/vtroq; versus/quoquo versus. ꝛ habẽt suũ quesituũ q̃sum.
Nota tam propria q̃ appellatiua sigñtia versus locũ ꝓ nois in acto ponũt/postposita versus. vt vado Romã versus. locũ versus. Marcũ versus.

Vsq; ad locum Aduerbia sigñtia vsq; ad locũ vel vsq; ad tps sunt ista: hactenus hucusq; istucusq; illucusq; vsq; nũc quousq; ꝛ huiusmodi. hec habent suũ quesituũ quousq;. Nota propria vbium vel pagorũ sigñtia vsq; ad locũ pro nolbus in actõ ponũtur cũ vsq; vt vado vsq; Romam.

Sũt quedã aduerbia localia q̃ nõ ad vnã sp̃ã/sed ad varias sigñtiones referri pñt. vt peregre pone supra infra sup extra vltra citra. vt peregre trãseo. peregre venio.

De aduerbijs.

¶ Que sunt aduerbia tpis? hodie nunc nuper heri eras aliqñ olim tunc qñ dñ semper mane modo vesperi tantisper aliquãtisper interdum.

Que numeris? mel bis ter quater nonies decies vicies millies.

Que ordinis? inde deinde deinceps deniq; de mũ postes preterea primũ primo secundo vicissim quod et separandi est.

Que negandi? haud neq; non minime nentiq; nequaq;.

Que affirmandi? etiam quidni profecto quippe certe scilicet.

Que optantis? vtinam osi vt o vtinam.

Que concedendi? licet esto.

Que adulandi? sodes amabo.

Que mirandi? pol castor mecastor mehercle meditusfidius.

Que demõstrandi? en ecce eccum eccam.

Que interrogandi? cur quare quãobrem qd qui vtrũ num non nũquid.

Que dubitandi? forsan forsitan fortassis fortasse.

Que prohibendi? ne.

Que eventus? forte fortuito.

Que similitudinis? quasi seu tanq; vt velut veluti sic sicut sicuti put proinde acsi.

Que vocandi? heus ehodum.

Que respondendi? heu.

Que cõgregandi? simul una pariter communiter.

Que elegendi? potius immo.

Que hortandi? cyta age agite.

Que separandi? seorsum vicatim viritim singillatim semote paulatim sensim.

Que qualitatis? bene pulcre oino care valiter misere motose perperã expedite.

Que quãtitatis? multũ plus minus parũ satis nimium nimis valde.

Que cõparandi? tam q̃ magis maxime.

¶ Gradus cõparationis sunt tres. positivus/cõparativus/superlativus.

Que sunt aduerbia positiui gradus? docte pulcre fortiter.

Que cõparatiui? doctius pulcrius fortius.

Que superlatiui? doctissime pulcerrime fortissime.

¶ Multa ex predictis aduerbijs q; varia signt sub partis specie? aduerbij locari possunt. vt hic potest q̃ pris esse aduerbiũ q̃ loci. q̃ sic de multis alijs.

¶ Figure aduerbiorũ sunt tres. simplex: vt diu huc. cõpositus: vt interdiu adhuc. de cõposita q̃ a cõpositis derivãtur. vt a benignus benigniter. a misericordia misericorditer. ab docto indocte. ab efficaci efficaciter. Figure.

Intro foras verbis quæ signant ad loca motum
Coniungi possunt, aliis iungas foris intus.

¶ Intus et foris intro? foras hoc interiunt. intro? foras iũgũtur verbis aut participijs signtiũ motũ ad locũ. intus ?o? foris iũgũtur verbis aut participijs signtibus permanentiã aut motũ in loco. Intus: intro. foris. foras

¶ Aduerbia loci possunt poni pro aduerbijs temporis. sed non econtra.

Dictio vocali finita vel s sibi subdit
Sæpe ne pro nunquid e vel s sed demere debes.

¶ Ne dictioni in vocali finienti/aut o litera terminãti solet adiũgi q̃ tõc nunquid signt q̃ e vel s apocopatur. vt mihin. i. mihi ne. dixin. i. dixine. videsne. videsne. censen. i. censeo ne. idq; apud Terentiũ in vsu frequenti est. Ne cũ dictione in vocali finita

¶ Non q̃ nũ id signt. sed hoc interiunt. qñ vero fit interrogatio p non id verũ existimo qñ quer?. Utrũ. Non ego te vidi. Damonis pessime capiũ excipere. qñ vero fit interrogatio per nũ/supponimus id falsum esse qñ queritur. Non q̃ num.

Affirmat non pro nũquid quærendo, negat num.
Non ego te vidi, num uea dicta negem?

¶ Indies q̃ quotidie hoc interiunt. Indies sem? verbis incrementũ signtibus q̃ cõparatiuis iũgitur. quotidie vero ultis et aliis. Indies. quotidie

Quottidie iungi quæuis sibi verba reposcunt
Inq; dies medius gradus, incrementaq; signans.

Preterea insuper sigt ꝙ preter eũ/eã/id/eos/eas/vel ea.

Obuiam. ¶ Obuiã est aduerbiũ ꝙ semp iũgitur verbis motũ ad locũ signt/ibus. vt venio tibi obuiã. i. obuio tibi. q̃ inta multis aliis modis dici potest. vt obuio tibi. obuiꝰ sum tibi. obuiã me tibi ferõ. obuiũ fortuna me tibi obtulit occurro tibi.

Scilz. Uidelz. ¶ Scilicet ꝙ videlicet videntur significare id quod certe. sed fere per quandã amaritudinem ꝙ derisum. Interdũ etiã sine ea. interdũ post relatiũ quomodo quidẽ. poni solet nonnunq; ꝙ ante vel sine relatiuo. vix tamẽ apud doctos reperies vulgo vsitatissimum modum.

¶ Protinus continuo ꝙ statim signt subito vel cito. signt etiam non ideo quãdo iũguntur negationi. vt non continuo si furti aliquis accusetur/ damnare eum iudex debet. i. non ideo.

Necesse. ¶ Necesse ꝙ necessario hoc iterũt. necessario quodlibet sibi ꝑ dũ adiũgere potest.

Necessario necesse vero tm ꝑ dũ subintantiũ. vt necessario oẽs mortimur. necesse est omnes mori.

Paulominus ¶ Paulomin⁹ vna dictio. i. fere. vñ psalmista. Paulominus consummauerũt me in terra. Paulo min⁹ due dictiones. angl. (a lytell lesse). Idẽ. Minuisti eũ paulo min⁹ ab angelis. ¶ Quatin⁹ iscriptũ pro vt ponitur. cũ e/quoniam vel quantũ sigt.

Dum. ¶ Dũ tria sigt. tantũmodo donec ꝙ ẽdiu. ꝙ q̃diu quasi syllabica adiectio est. vt adesdũ ehodũ agedũ. Sed dũ pro ẽdiu indicatiuo/pro donec coniunctiuo seruit.

Minus ¶ Min⁹ aduerbiũ cõparatiui grad⁹ cũ positiuo nolle tectũ facit sigt cõtrariũ. Terẽtius. Hoc nemo fuit minus ineptus. i. prudẽtior. minus etiã pro non ponitur q̃n iũgitur cum sin. vt sin minus. i. si nõ ꝙ cũ quo. vt quo minus. i. vt non.

Quoad ¶ Quoad sigt quousq; ẽdiu quãdo et quantum.

Usquequo ¶ Usquequo penultima correpta sigt vndiq; ẽdiu donec simul ꝙ aliquando.

¶ Simul significat pariter ꝙ posti.

Non solum
Non modo
Non tantum.

Istæc non solum non tantum non modo poscunt
Sed vel verum etiam iungi vel sed quoq; post se
Quod minus est poniq; prius, maiusq; subire
Vt res non tantum, sed ꝓ te animã quoq; fundam
Maius vult præ se nedum minus & sibi subdi
Vt vitam pro te nedum res fundere possum,
Cũq; negãs iunctum his structura reciproca fiet.

Nedum. ¶ Nedũ pro nõ solum ponitur/sed nedũ nunq; vsurpatur nisi cũ de duob⁹ loquimur quorũ alterũ maius/alterũ min⁹ est: ꝙ minus semp in posteriori parte ꝑponitur. nõ solũ in priori parte ponitur. vt nõ solũ vulnerauit patrẽ/sed etiã interfecit. dicẽdũ per nedũ: patrẽ interfecit nedũ vulnerauit. Et q̃n negatiuũ cũ his iũgitur reciproca fiet ꝓstructio ꝙ tũc maius ꝑcedet nõ solũ. cẽ. ꝙ min⁹ sequetur. vt nõ solũ nõ te amo. sed ne diligo quidẽ. hic scientiã nõ sibi cõparat nedũ virtutem non colit.

Quãprimũ ¶ Quãprimum sigt celeriter ꝙ postulat vnũ verbũ. cũprimũ vbiprimũ ꝙ vtprimum anglice (as soone as) duo verba postulant.

Modo ¶ Modo sumitur pro aliquando pro solummodo ꝙ pro tamnunc.

Coniunctio est pars orationis indeclinabilis dictiones vel sententias annectens.

¶ Coniunctio ꝺt a coniungendo: q; vel dictiones vel sententias simul coniungit.

Potestas ¶ Coniunctioni accidũt tria. Potestas/figura/et ordo.

Potestas ꝓiunctionis est qualitas q̃ ei⁹ sigtionẽ officiũq; in oratione ostendit.

¶ Potestas ꝓiunctionis in decem ꝙ octo partes diuisa est: vt infra patebit.

¶ Copulatiua est que sensus ꝙ verba cõiũgit. vt dilectus ꝙ sapiens fuit Cicero.

¶ Copulatiue cõiunctiones sunt iste: ⁊ cq atq; at ac ast quoq;

¶ Diuisiua est que ẽ⁹ dictiones cõiungat sensum tamen diuisim agit alterũ affirmans. alterũ vero negans. vt tu es doctus vel indoctus.

¶ Diuisiue cõiunctiones sunt iste: aut vel nel nec aut neq; seu siue. hec aũt tres partes diuiditur in subdiuisiuã/dubitatiuã/⁊ interrogatiuã.

Subdiuisiua est que licet vocẽ habeat diuisiuã virtutẽ tamen esse significat. vt simul. vt Alexander siue Paris. vel discrete. vt tota die legit vel scribit.

¶ Dubitatiua est que cũ nota diuisionis dubitationem significat. vt aut prodest aut nocet.

¶ Interrogatiua est que cũ nota diuisionis dubitationẽ cũ interrogatione sign. Uerg. Eloquar an silebo

¶ Interrogatiue cõiunctiones sunt iste: an ne necne anne nonne.

¶ Expletiua que et cõpletiua dr est que ornatus causa vel metri nulla significationis necessitate ponitur. vt enim vero vtique.

¶ Expletiue vel cõpletiue cõiunctiones sunt iste: quidẽ equidẽ vero autẽ quoq; scilz nimirũ. profecto. hec aũt in duas partes diuiditur. in approbatiuã / ⁊ distributiuã.

¶ Approbatiua est que rem approbat et affirmat. vt equidem mentiri.

¶ Distributiua est q̃ diuersis diuersa distribuit. vt ego lego / tu vero dormis.

¶ Electiua est que ex diuersis ꝓpositis aliqđ elegi ostendit. vt diues volo esse magis q̃ pauper.

¶ Electiue cõiunctiones sunt iste. q̃ / ac ⁊ atq; quando sumũtur pro q̃.

¶ Aduersatiua est que aduersum cõcinentia sign. vt q̃uis nego peccatũ constat.

¶ Aduersatiue coniunctiones sunt iste. sed tamẽ q̃ q̃uis etsi tametsi/etiamsi/at verũ quando pro sed ponuntur.

Abnegatiua vel exceptiua est que rem aliqua causa impeditã fieri non posse ostendit. vt nisi adesses nihil comederem.

Abnegatiue vel exceptiue cõiunctiones sunt isteni nisi qñ alioquin preterq̃.

Diminutiua est que diminutionẽ sign. vt si non potes legere/saltem scribe.

Diminutiue cõiunctiones sunt iste: saltem/me/nec/at/aut/⁊ vel pro saltem.

Causalis est que causam vel ordinẽ rei precedẽtis ad sequentẽ sign.

Causales coniunctiones sunt iste. qr quapropter qñ dppe enim etenim nãq; quidem quidem siquidẽ quatenus vt q̃ ne neu necne si quidẽ ⁊ qñ sumpta pro quia.

¶ Hec autem in quatuor partes diuiditur. in continuatiuam/subcontinuatiuam/adiunctiuam/et effectiuam.

Continuatiua q̃ ⁊ cõditionalis dr est que cõtinuationẽ cũ dubitatione (illecta indicatiuo) ostendit. vt si sileret tu dormit.

Subcontinuatiua est que causam continuationis nõ cũ dubitatione rei essentiã ostendit. vt quia ambulat mouetur.

Adiunctiua est que sic esse vel non esse dubitãs subiunctionis adiungitur. vt si Uenerio multa commoda ferens.

Effectiua est que ex causa precedẽtẽ sign effectum. vt domus fortis est. nã ex ligno ⁊ lapide facta esse cõstat. hec tamẽ potest reduci ad subcontinuatiuam.

Collatiua rationalis vel illatiua est que ex premisso termone rationẽ ostendit. vt tu es homo ergo mortalis.

Collatiue rationales vel illatiue cõiunctiones sunt iste. ergo ideo igitur itaq; proinde quocirca propterea idcirco.

Eadẽ ꝓiunctio p varias sua signiõne modo illo / modo alterius est potestatis.

¶ Figure coniunctionũ sunt due. Simplex. vt at/sed/eni. Cõposita. vt atq;/sedeni/enimuero. Ordo coniunctionũ est qualitas demõstrãs que preponi / que vel subiungi coniunctio debeat. Figure.

¶ Ordo coniunctionis est tripler. Prepositiuus/subiunctiuus/⁊ cõmunis. Ordo.

Prepositiuus ordo est in quo ꝓiunctiones precedũt ea que coniungũt. Et ponit tribꝰ modis.

Cõiunctiones ordinis prepositiui sunt iste. at ac ast sed atq; aut vel ne neq; ceterum enimuero vel ũ si quin quatin⁹ sin seu siue nisi etenam.

Subiunctiuus ordo est in quo postponũtur ꝓiunctiones sibi que coniungunt.

Cõiunctiones ordinis subiunctiui sunt iste. q; ve ne sũ quidẽ quoq; verum et enim.

Communis ordo est in quo nũc præponitur nũc postponitur cõiunctio.

Cõiunctiones ordinis cõmunis sunt reliquæ omnes.

Et ponitur ḋnq; modis. Primo modo copulatiue. vt homo ⁊ animal. Secõ ornat⁹ simila ponit. vt ⁊ prudẽs et fortis fuit cesar. Tertio disiũctiue. vt legere ⁊ nõ intelligere est negligere. Quarto successiue. vt dixit ⁊ comedit. Item Iesus sedebat super pulum et super asinã. i. aliqñ super pulum/⁊ aliqñ super asinã. Quinto expositiue p id ⁊ st. Quidius. Dãdeus et litem meliora natura diremit. i. melior natura.

Cõiũctio copulatiua tribus modis inter diuersos casꝰ ponitur.

¶ Item multifariam multiq; modis q; pro. i. ponitur. ⁊ est figura Exeregesis qñ dictio vel oõ sequẽs exponit precedẽtẽ. vñ Ebrardus. Est Exeregesis exponis dicta priora.

¶ Cõmetio copulatiua tribus modis discopulat. Primo mõ qñ dictiones copulãdentes eandẽ construendi rationem nõ habent. vt dicliber est meus ⁊ frater mei. Cicero erat eloquens ⁊ magni ingenij. Secõ qñ sequitur dictionẽ varios casꝰ exigẽtẽ. vt tu es dignus laude ⁊ pmio. Tertio qñ mediat inter diuersa loco⁹ diuersi nũeri aut declinationis. vt Cicero floruit Rome et Athenis.

Ordinis & medij, semper q; est postpositiui.

Encleticæ pũctiones.

Encleticæ voces q; pro &, ne pro an, veq; pro vel.

Scribi & proferri cum vocibus immediate

Præiunctis debent, simul vltima syllaba vocis

Quæ præitijs acui, debent ipsæq; grauari.

Et. q.

¶ Et ⁊ q; hoc intersunt penes ordinẽ. Nã ⁊ interponitur/q; vero postponitur cũ sit vox encletica ⁊ facit syllabã precedentẽ acui ⁊ seipsam grauari.

¶ Cõiũctiones encletice sunt tres. q; pro ⁊ ne pro an/ve pro vel. ⁊ pferũtur immediate cũ dictionib⁹ precedẽtib⁹ tanq; syllabice adiectiones. vt tuq; tune; tuue.

Ac simul atq; notat q̃, post secus ac aliorsum

Post aliter, medio sq; gradus generis quoq; neutri.

Ac atq;

¶ Ac ⁊ atq; qñ ponuntur pro aliter aliorsum vel secus: accipiuntur pro ℈. vt aliter nõ ac dicis. Virgilius. Haud secus ac iussi faciunt. ⁊ sepe post comparatiuos gradus neutrius generis.

Dic vel pro q̃uis etiam saltem quoq; siue.

¶ Uel sumitur pro etiam/pro saltem/pro siue/⁊ Huis.

Ne signat valde, vel certe, non, simul vt non.

Quũ signat nunquid/vox est encletica semper.

Ne.

¶ Ne ponitur pro certe. Terentꝰ. Ne iste haud mecũ sentit. Pro nõ qñ tõgit imperatiuo modo. vt ne pete firmatas pacis dissoluere leges. Pro vt non/vel q; non. vt ozo ne faciat. Qñq; interrogatiue ponitur pro an: ⁊ tunc semper postponitur encletice. vt tune ille eos Eneas? Et est imperatiuꝰ huius verbi neo nes. ponitur etiã pro valde. Terentius. Facunt ne intelligendo: vt ni/ vt nil intelligant. hoc est valde ⁊ curiose intelligendo.

¶ Ne dubitatiue siue interrogatiue ponitur cũ nec precedẽte. vt sic factũ necne ignoro. Pro annon-sed an superuacue tunc additur. sic ignoro an faciam necne.

Nec neq; quũ geminę verbum plurale reposcunt.

Nec. Neq.

¶ Nec et neq; cũ duobus suppositis singularibus geminate verbũ exigunt plurale. Terentius in adel. hec si neq; ego neq; tu fecerit is nonsit ut egeat ita facere nos.

An.

¶ An interrogatiue frequenter ponitur: qñq; cũ dubitatiue. vt dubito an viuat an mortuus sit.

Quam signat quantum gradui iunctum positiuo

Atq; superlato valde, ni quando sequantur

ℏ p quantũ et valde.

Hæc, possum valeo queo tunc quantũ quia signat.

¶ Quã uero positiuis quãtũ sign. Quando autem iũgitur superlatiuis id est quod

valdemisi sequatur aliquod istorū verborū: possum/valeo/aut queo. q̄ tūc ꝓ̄ figit quantu. vt ꝯ̄ dicuntur ꝓ̄terea sententiam reseruabam.

Quin etiam signat, qui non, cur non, simul & non. Qui.

¶ Quum trifariam accipitur. Primo ꝓ quinetiā sine atq; etiā idq; fere cū indicatiuo. Secundo ꝓ vt non vel qui non seu quominus. q̄ id cū subiūctiuo. Tertio pro cur nōn id cū interrogatiue q̄ cum indicatiuo.

Si pro vtinam sumas pro non sic pro quia q̄is, Si quis fit.
Finito seruit si certum quando notabit,
Incertum si, nans coniunctiuum sibi poscit,
Si prius expoſcit, sin posteriusq; locari.

¶ Si iungitur ꝓnō. pro qui ꝓ q̄uis. q̄ ꝓ vtinā. Si q̄n ponitur dubitatiue ꝓ flectitur seruit. q̄n vero nō indicatiue. Si q̄ sin hoc interiunt. Si priori orationi iungit, sin autem posteriori.

¶ Si quidem. i. certe. siquidem. i. quia.

Etsi cum tametsi q̄q̄ quis licet vsu Etsi Tametsi q̄q̄. quis.
Distant, illa modo primo tria iunge priora.
Principio & libri sententię epistolijve.
Postposita interdum a nihilo pendere reperta.
Postponi semper duo posteriora reposcunt
Et coniunctiuū raroq; modum sibi primum.

¶ Quāq̄; etsi, tametsi, ſme dauntur semp̄ ſ̄ potiuſ̄. vt plurimū indicatiuo seruiūt. licet q̄ quis primas refugiunt clausulas: indicatiuoq; raro simul seruūt.

Disiunctiua secat sensus, iungit quoq; voces.

¶ Cōiunctiones disiunctiue voces iungūt. sententias vō disiūgūt. ¶ Potro sīt vero/aūt. q̄ inter cū lege/valde/certe/postea/q̄ vltra. tūc aduerbialiter.

Seu pro vel petit ſ, pro sicut scribito per c. Seu. Ceu.

¶ Ceu/sicut ipſi vel ſ̄t. ceu c/scripti ſunt. q̄ aduerbiū ſimilitudinis est. Neu.

¶ Neu q̄ neue ſ̄gnt vt non. Verg. Neu populū antiqua iub religione moueri. Cuidius. Neue operis famam possit delere vetustas. Neue.

¶ Ceterū et verū vtrobi coniunctionaliter posita iunt pro ſ̄d. vterū nomē pro cōiunctione interrogatiua. q̄ tam ponitur. Ceterum Verum.

¶ Ita aduerbiū affirmādi est. q̄ aduerbiū ſimilitudinis. q̄ cōiunctio rationalis. Ni. Nil. Preterq̄

Quippe relatiuo qui pulcre iungitur & quum.

¶ Quippe elegāter iūgitur huic relatiuo qui/que/quō. q̄ huic aduerbio quū. vt ꝯpe qui. quippe quum.

Ni nisi prętereā ſimiles connectere casus
Assoleant, præter quartum semper sibi poscit.

¶ Nimirū/nisi/preterq̄. q̄ preter hoc interſunt. ni nisi. q̄ preterq̄ copulāt casus. Preter vero actiū postulat.

Repositio est pars ōnis indeclinabilis que aliis partib⁹ orationis in appositione vel in compositione ferme preponitur.

¶ Prepō dr a preponendo: q̄ cęteris partibus ōnis ſuū est preponi preter ten⁹/q̄nūq̄ m a, positione nec in cōpositione ꝓposita inueniſ̄. q̄ rh fieri cōit. a prepōne natura Helmo attestatur.

¶ Prepositioni accuſ̄ tria. ſcilz Casus/figura/ordo. Prepones reḡ vel ſibi tres casus

¶ Casus prepōnis sunt tres. gēn⁹/dat⁹/t ablatiꝰ. nō enī q̄ prepōnes eaſm regūt ſecundū oīa testē. casū deſeruunt.

¶ Prepōnes deſeruientes gēn casui ſunt iſte. Pridie/postridie/t tenus.

¶ Prepositiones deseruientes accusatiuo casui sunt iste. ad/apud/ante/aduersus/
aduersus/cis/citra/circũ/circa/cõtra/erga/extra/infra/inter/intra/iuxta/ob/pone
per/prope/ppter/ꝑm/post/trans/vltra/supra/preter/circiter/vsq;/versus/sec⁹/pe-
nes/pridie/et postridie.

¶ Prepositiones ablatiuo deseruientes sunt iste. a/ab/abs/cũ/coꝝ̃/clã̃/de/e/ex/p
pre/palam/sine/absq; tenus.

In/sub/super/ & subter. ¶ Prepões que nũc actꝰ nũc ablatiuo deseruiũt sunt iste. in sub super et subter.

¶ In/sub/super/et subter: qñ iũgũtur verbis aut participijs signifi⁹ motũ ad lo-
cum accusatiuꝰ: qñ vero alijs/ablatiuꝰ iunguntur.

Prepões separabiles & inseparabiles. ¶ Super cũ cõtiguatione plerũq; vult actiualiter ablatiuum.

¶ Prepõnũ alie sunt semper seꝑabiles/alie semp inseparabiles /alie vero cões.
Prepões semp seꝑabiles sunt iste. apud/penes/ꝑm/absq;/sine: cũ quibꝰdã aliis.
Prepositiones semper inseparabiles sunt iste. am. di. dis. re. se. co. con.
Reliquę nũc seꝑabiles nunc inseparabiles muentiuntur.

Ordo. ¶ Figura prepõnis est duplex. Simplex. vt abs. Cõposita. vt absq.

¶ Ordo prepositionis est qualitas demõstrãs que preponi/que ve supponi prepo-
sitio debeat.

¶ Ordo prepõnis est tripler. Prepositiuus/subiunctiuus/ & cõmunis.
Prepositiuus ordo est in quo prepositio suo casuali preponitur.
Subiunctiuus ordo est in quo prepositio suo casuali postponitur
Cõmunis ordo est in quo prepositio nũc preponitur/nũc postponitur.

Potestas ꝓpõ-nis in cõpõe. Ordinis subiunctiui sunt iste. hius/vsq;/ tenus. Cum ordinis est cõmunis. Cetere
vero (nisi cõtra acciderit aliqñ licẽtia poetica) sunt ordinis prepositiui.

¶ Cũ postponitur ablatiuis tertiꝰ pronoim. Me/te/se/nobis/ & vobis. & ablõ huꝰ
relatiui qui/que/quod.

¶ Quã vim habet prepositio in cõpositione: aut cõplet/vt predar⁹. aut mutat/ vt
pius impius. aut minuit significũ/vt tristis subtristis. aliqñ tamen posita prepõne in
cõpositione/cõpositũ pro simplici ponitur.
Si due prepositiones casuali precedãt posterior casum reget. vt veni de vltra ma-
re/de post fetantes accepit eum.

Tenus cũ gẽti/ vel ablõ. Postpositum sexto iungas tenus & genitiuo
Qui rerũ est geminũ sic singlariq; carenti. Perottus.

¶ Tenus cũ ablõ cõstruitur. vt in illo Virgiliano. Summo tenus attigit ore. Et
cũ gẽ plurali qui est rerũ geminarũ. Verg. Et crurũ tenus a mento palearia pen-
dent. Uel nominũ carentiũ singulari numero. vt Athenarũ tenus. Quidã tñ dicũt
illũ gẽm poni loco ablꝰ more grecorũ/qui carent ablatiuo.

¶ Tenus significat vsq; ad. vt collo tenus. i. vsq; ad collum. aurium ten⁹. id est vsq;
ad aures.

Mere ꝓpões. ¶ Mere prepões & aduerbia hoc interssunt. Mere prepositiones sunt ille/q casib⁹
seruiũt: & sine illis in appositione. i. extra ꝓpositionẽ ꝓgrue poni nõ potest. vt ad de.
¶ Aduerbia casualia sunt q etiã casib⁹ more prepositionũ seruiunt/ & sine casib⁹ po
sita aduerbia sunt. vt pone subit coniunx eoꝝ data copia fandi.

Ad. Ad signat iuxta contra pro ꝓter apudq;
Circiter & propter post valde & cõparat vsq;.

¶ Ad sumitur pro iuxta. vt habitat ad flumina. i. iuxta flumina. Pro aduersum/vt
ad in aduersor. Pro contra. vt ad hostes pugnat. i. cõtra hostes. Pro circiter: vt ad
tria millia. i. circiter tria millia. Pro ꝓpter. vt ad qđ venisti. i. ꝓpter quid. Pro p.
vt ad tẽpus. i. pro tpe. Pro valde. vt ad m admiror. Et p in cõparatione. vt nihil est
ad fratrem. i. in cõparatione fratris.

Apud. Signat apud iunctum personis cũ inq; aliquãdo
In signat iunctum cum nominibusq; locorum.

¶ Apud aliqñ sumitur pro in/ & p cũ. Pro in qñ iũgitur nobius locorũ. vt apud fo-
rum. i. in foro. Pro cũ qñ ꝑsonis iũgitur. vt apud magistrũ. i. cũ magistro. Et nõnũ-

ꝫ iunctū cū personis sigt m. vt apud Terentiū. i. in Terentio.

Ante locum tempus personam significanti — Ante.
Præ iungas, sed ꝓsonæ tantummodo coram. — Coram.
Præ signat propter necnon quandoq; præesse, — Præ.
Omnibus adde palam, iungas genus id reliquisq; — Palam.
Aduerbi in morem / pone interdū sine casu.

¶ Ante/coīā/prę/ꝛ palā hoc intersunt. Ante ꝓponitur nolbus sigñtib⁹ locū/ꝛēp⁹ aut personā. coīā vero tm̄ ꝓsonis. prę aliqñ notat causam/vt ꝑ dolore. i. propter dolorē. aliqñ ꝓeminentiam: vt ꝑ ceteris/ꝑ alijs. Palam vero signo vniuersali ꝓponitur. vt palam omnibus. ꝛ aliqñ ꝓfertur sine aliquo casuali: vt dic palam.

Cis fluuiꝰ aut montis, ꝓpriꝰ dato, citra alijsq; — Cis
Interdum ponas ornate pro sine citra. — Citra

¶ Cis et citra hoc intersunt. Cis semper ūgitur nolbus propriis fluuiorū aut mōtium. citra vero aliꝰ.

Nominibus iungas aut temporis aut nūerorū — Circiter.
Circiter, aſt alijs circum circa ve quibusuis. — Circa.

¶ Circiter/circū/ꝛ circa/hoc intersunt. circiter ūgitur nolbus numerorū aut temporis. circū et circa vero aliꝰ.

M perdit circum vocalis quando sequatur, — Circū ꝓpōe.
Consona quū sequitur circum tūc m retinebit.
M mutatur in n quoties sequitur c d q t.

¶ Circū qñ cōponitur cū dictione incipiente a vocali m abiicitur. vt circueo/circumamictus/circuiui/circuornatus. Si vero cū dictione incipiente a cōsonante cōponatur/m manet integrū: nisi c. d. q. t sequatur: tunc m mutatur in n.

Aduersum aduersus contra erga in diuidit vsus. — Aduersus
Erga sume bonā in partem, contraq; malam. sed — Aduersum.
Aduersum aduersus simul in sumas in vtramq;. — Contra.
— Erga.

¶ Aduersum/aduersus/cōtra/erga/ꝛ in idē signt. ꝓiu tamē sic differūt. Erga enim semper in bonā partē sumitur. Cōtra in malā partē. aduersus aduersum ꝛ in/tā in bonā partē ꝙ in malā sumi possunt. ¶ Extra ponitur aliqñ pro preter. Terentiꝰ in phormione. Necꝙ cognatus extra vnā ancillulā quisq; aderat. extra. i. preter. — In.

Ob signat propter quū sumitur appositiue, — Ob.
Sed signat cōtra vel circum in compositura,
Et veteres legimus pro ad posuisse, vt obire.

¶ Ob in appositione sigt propter. Vergi. Cuius ob auspicia infausta moresq; siniſtros. in cōpositione vero cōtra vel circū sigt. vt obambulo/occurro.

Per signat valde quoties cū nomine iunctum est — Per.
Signat cum verbo iunctum vel participante
Ad finem, siue in toto producere quicq
Appositum propter signat sic per medium q;

¶ Per in cōpositione iunctū cū nolbus sigt idē qđ valde. cū verbis aut participijs finire sigt: ꝛ interdū pro propter sumitur. vt apud Teren. Necꝙ per etatē tamē potuerat. ꝛ per aliqñ sumitur ꝓuatiue. vt perfidus.

Nunc post, nunc iuxta, nūc pro notat inq; secundū, — Secundū.

¶ Scõm multa ſigt. Primo ſigt poſt vt ſm Platonẽ loquor/ſm Pithagorã diſpu-
to. aliqñ ſigt iuxta. Uerg. Dulcib' ille quidẽ illecebris ꝙ plena ſecundũ ſtãm I: acce-
pit vnius' ſm aurẽ. ꝙ iuxta aurẽ. ſumit etiã qñq; p pro: vt ſm te ltẽ do ſm me iudica
.i. pro me te. ſm etiã p in ponitur. Cicero ſm quietẽ vitã eſt repente .i. in quiete.

Trans

Trans ín compoſitis perdit nihil, his niſi demptis

Trano

Trano traiſcio trabea & traducere trado.

¶ Trãs in cõpoſitione manet integrũ: qnq; dictionũ' exceptis. trano/as: traiſcio
cis: trado/is: traduco/cis: ꝙ hec trabea. i. veſtis regalis. de trano/ ꝙ veo/as.

Preter

Præter compoſitũ verbo iuxta notat, atq;

Caſibus appoſitum ſignat niſi vel ſine contra.

¶ Preter cõpoſitũ ſigt iuxta. vt preterfluit. Preter niſi ꝙ ſine/ ꝙ qñq; cõtra ſigt. Te-
rentius. Ut preter ciuium morem atq; legem ꝙ ſui voluntatem patris: tamẽ hanc
habere ſtudeat cum ſummo probo.

Pro

Pro ſignat propter, valde, in, iuxta, atq; ſecundũ.

¶ Pro ſumitur p in. vt pro tribunali. i. in tribunali. pro ꝓpter: vt pro ꝑcib'. p iuxta
vel ſm: vt pro viribus. pro valde: vt in promereor.

Pre.

Præq; notat propter, præ comparat & notat ante.

¶ Pre aliqñ ſumitur p valde. ang. (outtaken, vt ꝑdimes (outtaken rycht). ꝙ inter-
dũ p ante. vt p ceteris am ui. i. ante alios. aliqñ ſo in ꝓparatiõe. Teren. Dic illũ ꝑ
me cõtempſiſſe. i. in cõparatione ad me. interdũ. p ob vel propter: vt nõ poſſum dor-
mire pre dolore dentiũ. i. ob vel propter dolorem dentium.

Nominibus propríjs iunctũ poſtponitur vſq;.

Appellatiuis iunctum præponitur vſq;.

Uſq

¶ Uſq; iunctũ nobis appellatiuis præponitur caſuali. vt vſq; ad monaſterii. vſq;
aũt iunctũ nobis ciuitatũ vel vrbium/ ſemper poſtponitur caſuali. vt Londinum
vſq; (vp to londen). Couentriam vſq;.

Appoſitum notat in ſuper contra vſq; ad & inter

Pro erga compoſitum nõ valde intra ad quoq; cõtra.

In.

¶ In ſumitur pro valde. vt apud Terentiũ: incuruus. i. valde curuus. pro non aũ
priuatiue. vt iniuſtus. i. nõ iuſtus/ imprudens. i. nõ prudens. pro inter: vt mediſq;
in mãibus ardet. i. inter mãia. pro cõtra: vt in hoſtes. i. cõtra hoſtes. pro ad. vt in
os dicam. i. ad os. pro p: vt in monumentũ dedi. i. p monumẽto. ꝙ aliqñ ſigt ad lo-
cum/ in loco: ad perſonam ꝙ in perſona.

Sub notat ante ſupra prope in necnõ per ad infra

Compoſitumq; ſuper, nunc aufert, diminuit nunc.

Sub

¶ Sub ſumitur p ſupra. vt ter ſumina ſub iecta reluxit. p infra: vt ſubtexit rancũ.
p prope: vt deinde ſub ipſo ecce volat. pro in: vt ſub ingenti tẽplo. p ante: vt ſub lu-
ce. pro per: vt ſub nocte in curia recurſat. ꝙ aliqñ ſigt ad locũ: vt poteſq; ſub ipſos. ali-
qñ in loco: vt ſub luce maligna. ꝙ i cõpoſitione modo localẽ vim retinet: vt ſubdico.
modo diminutiuam: vt ſubrideo.

Iſta ſuper ſignat de valde deſuper atq;

Inſuper atq; ſuper ſupereſt pro ſignat & vltra.

Super.

¶ Super ſumitur pro de: vt multa ſuper. Priamo rogitãs. p pro: vt nil ſuper im-
perio mouet. pro inſuper: vt ecce ſuper meſte magna Diomedis ab vrbe. p deſup
vt ſuper vallo proſpectans troes. p ſupereſt: vt nec q̃. nil fuga ſuper vlla parẽdi. ex p
vltra: vt ſuper gaze mãter ꝙ indos bibi ſatis ſuperq;.

Ex ab e ſimul a de ſenſu non variantur

Sed varie iũgantur enim tunc dicimus ab cũ.

De interiectionibus.

Dictio quæ sequitur quando incipit l/r/s/aut i, Abs tunc dicatur t q si quando sequatur Præpones aliis ex eq; sonantibus a de.

¶ Am significat circum. vt amplector.i. circūplector.

¶ Di significationem habet separatiuā. & iūgitur dictionib⁹ a ꝓsonāt ib⁹ incipientibus preter c/p/s/t/vel i consonantem.

¶ Dis sīgnē habet separatiuā. vt dispono/discedo. & iūgitur dictionib⁹ a c/p/s/ vel i cōsonāte incipientibus. vt discedo/dispono/dissentio/distraho/disiūgo. f vero sequente mutatur in eam. vt differo.

¶ Re significat retro: a quo per apocopen videtur factum: vt respicio.

¶ Se sīgnē habet separatiuā: vt seduco. & abnegatiuā: vt securus. i. sine cura.

¶ Con significat simul: vt cōpono/cōparo.

Am. Di Dis. Re. Se. Con.

INteriectio est pars orationis indeclinabilis interiecta aliis partibus orationis ad exprimendos animi affectus.

¶ Interiectio dicitur ab interiacendo: qr aliis orationis partibus est interiecta.

¶ Interiectioni accidit vnum. potestas vel significatio.

potestas inter iectionis.

potestas vel sīgnio interiectionis est qualitas que mētis passionē ostendit.

¶ Potestates seu sīgnificationes interiectionū sunt varie. alie sunt gaudētis: q animi letitiā sīgnt. vt euax/haha/he. Alie dolētis: q luctū vel dolorem sīgnt. vt heu/ eheu. Alie timentis: q pauorem vel timiditatē sīgnt. vt atat. Alie admirantis: q animi admirationem sīgnt. vt pape. Alie detrectātis: que derisum sīgnt. vt hui Alie indignātis. i. trascētis: q animi indignationē seu iram significāt. vt vah. Alie exclamātis: q affectū animi ad exclamationē significant. vt oh/eho. Alie execrantis: q execrationem significant. vt veh malum multo malo.

¶ Quia eadem vox interiectionis varios affect⁹ significare potest sub variis speciēb⁹ interiectionis inueniūtur. vt ab gaudētis/dolētis & timētis interiectio esse pōt.

¶ Multe partes orationis interiectiue poni solent nomē per se. vt malū infandū. nomē cū prepositione. vt proh nepos/proh pudor. Pronomē cum adiectiuo. vt me miserū. aliqn integra oratiomō solū latina: sed etiam vernacula. vt proh deū atq hominum fidem. Ha Jesu mercy/ha good lorde. ꝛc.

Londini in ędibus VVinandi de VVorde vicesimo secundo supra sesquimillesimum nostræ salutis anno, Idib⁹ Aprilis.

wynkyn de worde